

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ
2010-2013 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ
2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. **ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ**
2. **ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ**
3. **ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ**
4. **ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ**
 - 4.1. Կրթություն
 - 4.2. Մշակույթ, սպորտ և երիտասարդություն
 - 4.3. Առողջապահություն
 - 4.4. Սոցիալական պաշտպանություն, երեխաների իրավունքների պաշտպանություն
5. **ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ**
6. **ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**
7. **ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ**
8. **ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ**
 - 8.1. Տարածքային կառավարում
 - 8.2. Տեղական ինքնակառավարում
 - 8.3. Քաղաքացիական հասարակություն

1. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԱՌ	Ազգային անվտանգության ռազմավարություն
ԱԱՀՀՀ	Առավել աղքատ համայնքների համալիր հետազոտություն
ԱԽ	Աշխատանքային խումբ
ԱՄԳ	Աղքատության մասնակցային գնահատում
ԱՎԾ	Ազգային վիճակագրական ծառայություն
ԳԷՖ	Գլոբալ էկոլոգիական ֆոնդ
ԵՄ	Եվրամիություն
ԿԶԾ	Կայուն զարգացման ծրագիր
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀԿ	Հասարակական կազմակերպություն
ՄԱԿ ԶԾ	ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագիր
ՄԺԾԾ	Միջին ժամկետ ծախսային ծրագիր
ՄԱՄՀ	Մարդկային աղքատության մոդիֆիկացված համաթիվ
ՄԱԿ ՀՊԾ	ՄԱԿ-ի համաշխարհային պարենի ծրագիր
ՄԶԱՀ	Մարդկային զարգացման ազգային հետազոտություն
ՄԶԳ	Միջազգային զարգացման գործակալություն
ՄԶՄԿ	Մարդկային զարգացման միջազգային կենտրոն
ՄՄՈՒՀ	Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություն ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիր
ՄԶԾ	զարգացման ծրագիր
ՄՎ	Մոնիտորինգ և վերլուծություն
ՆԴՀ	Նախադպրոցական հաստատություն
ՍԾՏԳ	Սոցիալական ծառայության տեղական գրասենյակ
ՏԱՊ	2010 թվականի տարեկան աշխատանքային պլան
ՏԻՄ	Տեղական ինքնակառավարման մարմին
ՓՄԶ	Փոքր և միջին ձեռնարկություններ
ՓՄԶ ԶԱԿ	Փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ազգային կենտրոն

2. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի (այսուհետ Ծրագիր) 2010 թվականի աշխատանքային պլանի տարեկան հաշվետվությունը կազմվել է Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզպետի 11.02.2009թ. թիվ 25-Ա որոշմամբ հաստատված Սյունիքի մարզային զարգացման ծրագրի մոնիտորինգի և գնահատման աշխատանքային խմբի կողմից:

Ծրագրի ընդհանուր բնութագիրը

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2009 թվականի հունիսի 26-ի N782-Ն որոշմամբ հաստատվեց Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը:

ՏԱՊ-ի նպատակներն են.

- 1) Հնարավոր բոլոր ռեսուրսների համախմբումը ՄԶԾ-ով նախատեսվող 2010 թվականին իրականացվելիք միջոցառումների իրականացման համար
- 2) Նախատեսվող միջոցառումների շաղկապումը ՄԶԾ-ի արդյունքների հետ՝ «տրամաբանական հենքի» համակարգի օգնությամբ
- 3) Միջոցառումների իրականացման ցուցանիշների և արդյունքների ներառումը տրամաբանական հենքում
- 4) Հնարավորության դեպքում միջոցառումների իրականացման ժամկետների՝ ըստ եռամսյակների և դրանց իրականացման համար պատասխանատու կազմակերպությունների սահմանումը
- 5) Դեռևս ֆինանսական միջոցներով չապահովված միջոցառումների համար ֆինանսավորման ռազմավարությունների սահմանումը:

ՏԱՊ-ի իրագործման ընթացքում ակնկալվում է 2010 թվականի կտրվածքով ստանալ հետևյալ հիմնական արդյունքները.

- 1) Մարզի տնտեսության աճի տեմպերի արագացում և դրա հիման վրա շոշափելի արդյունքների արձանագրում
- 2) Բնակչության եկամուտների աճ և մարդկային աղքատության կրճատում
- 3) Բնակչության զբաղվածության աճ և գործազրկության մակարդակի նվազում
- 4) Արդյունաբերության զարգացում
- 5) Գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման ծավալների և ապրանքայնության մակարդակի բարձրացում
- 6) Մարզի բնապահպանական իրավիճակի բարելավում
- 7) Բնակչությանը տրամադրվող սոցիալական ծառայությունների որակի և մատչելիության աստիճանի էական բարձրացում
- 8) Մարզային և համայնքային ենթակառուցվածքների զարգացում
- 9) Տարածքային կառավարման արդյունավետության բարձրացում
- 10) Մարզպետարանի կարողությունների ուժեղացում
- 11) Կառավարման արդյունավետության բարձրացում՝ օպտիմալ ապակենտրոնացում

- 12) Տեղական ինքնակառավարման մարմինների հնարավորությունների և լիազորությունների հիմնավորված ընդարձակում
- 13) Հանրային կառավարման համակարգում հրապարակայնության, թափանցիկության և հաշվետվողականության սկզբունքների արմատավորում
- 14) Քաղաքացիական հասարակության մասնակցային գործընթացի ակտիվացում, մարզային և համայնքային գործընթացներին բնակչության իրազեկվածության աստիճանի բարձրացում
- 15) Տեղեկատվության ազատության աստիճանի բարձրացում:

Ծրագրի ֆինանսավորումը

ՄԶԾ իրագործման համար պահանջվող ֆինանսական միջոցները և նրանց ծախսման ուղղությունները գնահատված են՝ պահանջվող ընդհանուր գումարը կազմում է ավելի քան 71.9 մլրդ դրամ, արտարժույթով նախատեսվող ՄԶԾ ֆինանսավորման ծավալները՝ 437.9 մլն ԱՄՆ դոլար և 208.9 մլն եվրո:

2010 թվականի ՏԱՊ-ով նախատեսվել էր իրականացնել 94 միջոցառումներ, որի համար ֆինանսավորումը կազմում էր ավելի քան 30.228 մլրդ դրամ: Նշված միջոցառումներից 01.01.2011 թվականի դրությամբ ավարտվել են 88 միջոցառումներ՝ 29.541 մլրդ դրամ արժեքով, 6 միջոցառումներ՝ գումարով 704.2 մլն դրամ, ֆինանսավորման բացակայության պատճառով չեն իրականացվում:

2010 թվականի ՏԱՊ իրագործման համար նախատեսված միջոցառումների կատարումն ներկայացված է աղյուսակ 12-ում:

ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի 2010թ. գնահատված կարիքների և տարեկան աշխատանքային պլանի համեմատականը ներկայացված է աղյուսակ 13-ում:

Ծրագրի մոնիտորինգի և գնահատման հայեցակարգը

ՄԶԾ-ն ունի մոնիտորինգի և գնահատման համապարփակ հայեցակարգ, որը բաղկացած է 4 հիմնական բաղադրիչներից.

- 1) Քաղաքականության ուսումնասիրում
- 2) ՄԶԾ ցուցաբիշների և թիրախների վերանայում
- 3) Մասնակցային մոնիտորինգ և գնահատում
- 4) Ազդեցության գնահատում:

Ծրագրի հաշվետվության կառուցվածքը

ՄԶԾ միջանկյալ հաշվետվության ոլորտային բաժինների կառուցվածքը բաղկացած է 4 հիմնական բաժիններից.

- 1) Քաղաքականության վերլուծություն
- 2) Իրականացման առաջընթացը
- 3) Խնդիրները
- 4) Քաղաքացիների և հետազա քայլերը:

Քաղաքականության վերլուծություն: Այստեղ ամփոփվել են ոլորտի համար տարվա կտրվածքով առաջարկված ցուցանիշները և միջոցառումները:

Իրականացման առաջընթացը: Այս բաժնում նշվել են 2010 թվականի տարվա ձեռքբերումները և դրանք կապվել ՏԱՊ-ի արդյունքային ցուցանիշների հետ:

Խնդիրները: Այստեղ նկարագրվել է տարվա ընթացքում ծագած յուրահատուկ խնդիրները և խոչընդոտները:

Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը: Այս բաժինը բացահայտում է հետագա այն խնդիրները, որոնք բյուջեի և պլանավորման գործընթացի հիմքը կհանդիսանան:

3. ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի զարգացումը մարզում աղքատության կրճատման և տնտեսական զարգացման ամենակարևոր ուղղություններից մեկն է: Այս կապակցությամբ ՏԱՊ-ով նախատեսվում է.

- 1) Աջակցություն մարզի ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի իրականացմանը
- 2) Ձեռնարկատիրական գործունեությանն առնչվող իրավաօրենսդրական ակտերի և դրանցում տեղի ունեցող փոփոխությունների վերաբերյալ մարզի գործարարների շրջանակներում տեղեկատվության տարածման միջոցառումների իրականացում:

Այս նպատակներին հասնելու համար կարևորվում է ՓՄՁ ՁԱԿ-ի Սյունիքի մարզի ներկայացուցչությունների, մարզպետարանի, մարզի խորհրդի, մարզի տեղական ինքնակառավարման մարմինների անմիջական աջակցությունն ու մասնակցությունը գործընթացին:

Կարևոր է շեշտը դնել հատկապես ՓՄՁ աջակցության տարեկան պլանում գյուղական համայնքների շահառուների տեսակարար կշռի մեծացման վրա:

Առաջարկվում է բարձրացնել գործարար ակտիվությունը մարզում բիզնես պլանավորման և կառավարման տարածաշրջանային հատուկ մոտեցումների կիրառման միջոցով՝ ներգրավելով այդ գործընթացներում ՏԻՄ-երին և համայնքների գործարար ներկայացուցիչներին:

3.2 Իրականացման ձեռքբերումները

Մարզում ՓՄՁ ոլորտում իրականացված աշխատանքներն ըստ աջակցման գործիքների և ՓՄՁ սուբյեկտների կարելի է խմբավորել՝

- 1) ՓՄՁ սուբյեկտներին վարկային երաշխավորության տրամադրման ծրագիր
- 2) Սկսնակ գործարարների ձեռներեցության աջակցության ծրագիր
- 3) ՓՄՁ սուբյեկտների թողարկվող արտադրանքի, մատուցվող ծառայությունների շուկաներ առաջ մղման աջակցության ծրագիր
- 4) ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն
- 5) Ուսուցողական աջակցություն:

ՓՄՁ սուբյեկտներին վարկային երաշխավորության տրամադրման ծրագիր

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՓՄՁ սուբյեկտներին վարկային երաշխավորությունների տրամադրման ծրագրի շրջանակներում ՀՀ Սյունիքի մարզում

տրամադրվել է 8.8 մլն ՀՀ դրամ գումարի երաշխավորություն 2 ՓՄՁ սուբյեկտի՝ ապահովելով 17 մլն ՀՀ դրամի վարկային փաթեթ: Աջակցություն ստացած 2 ՓՄՁ սուբյեկտների վարկային պարտավորության ընդհանուր չափը կազմել է 21.1 մլն ՀՀ դրամ:

Ծրագրի շրջանակներում աջակցություն ստացած ՓՄՁ սուբյեկտներին տրամադրված վարկի միջին գումարը կազմել է 8.5 մլն ՀՀ դրամ, վարկային երաշխավորության միջին գումարը՝ 4.4 մլն ՀՀ դրամ, տրամադրված վարկերի միջին տոկոսադրույքը՝ 15%: Ծրագրի շրջանակներում աջակցություն ստացած ՓՄՁ սուբյեկտների վարկային պարտավորությունների երաշխիքով միջին ապահովվածությունը կազմել է 42.7%: Վարկային երաշխավորությունները տրամադրվել են Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի գործընկեր Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկի և Արդշինինվեստբանկի միջոցով:

Սկսնակ գործարարների ձեռներեցության աջակցության ծրագիր

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ Սյունիքի մարզի Սիսիան քաղաքում իրականացվել է սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցության ծրագիր: Ծրագրի շրջանակներում աջակցություն է տրամադրվել ՀՀ Սյունիքի մարզի 12 սկսնակ գործարարի, որոնցից 2-ն արդեն իսկ գրանցվել են որպես անհատ ձեռնարկատեր և առևտրային իրավաբանական անձ:

Ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են նաև աշխատանքներ ՀՀ Սյունիքի մարզում սկսնակ գործարարներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման ուղղությամբ: Հաշվետու ժամանակահատվածում ֆինանսական աջակցություն են ստացել առավել իրատեսական գործարար ծրագրեր ներկայացրած 2 սկսնակ գործարար, որոնց տրամադրված վարկերի ընդհանուր գումարը կազմել է 3.3 մլն ՀՀ դրամ, Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի երաշխավորությունը՝ 4 մլն ՀՀ դրամ: Վարկավորումն իրականացվել է գործընկեր ԱԿԲԱ Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկի միջոցով, տարեկան 12% տոկոսադրույքով, մինչև 3 տարի մարման ժամկետով: Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը 100%-ով երաշխավորում է սկսնակներին տրամադրվող վարկային պարտավորությունը:

ՓՄՁ սուբյեկտների թողարկվող արտադրանքի, մատուցվող ծառայությունների շուկաներ առաջ մղման աջակցության ծրագիր

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՓՄՁ սուբյեկտների կողմից թողարկվող արտադրանքի (մատուցվող ծառայությունների) շուկաներ առաջմղմանն աջակցության ծրագրի շրջանակներում ՀՀ Սյունիքի մարզից ընդունվել և բավարարվել է 2 հայտ գովազդային վահանակների պատրաստման ուղղությամբ:

ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն

Հաշվետու ժամանակահատվածում սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին տրամադրվել է օրենքներում կատարվող փոփոխությունների, արտաքին տնտեսական գործունեության իրականացման, հոսքագծերի և սարքավորումների ձեռքբերման, նորարարությունների և նոր տեխնոլոգիաների ներդրման, գործընկերների որոնման, ֆինանսական միջոցների ներգրավման և կառավարման, մտավոր սեփականության պաշտպանության, լիցենզավորման, ստանդարտացման, համապատասխանության հավաստման, գործարար և ներդրումային ծրագրերի մշակման, հաշվապահական հաշվառման, մաքսային ձևակերպումների ու հաշվետվությունների ներկայացման ուղղություններով անհրաժեշտ տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՓՄՁ սուբյեկտներին տրամադրված տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցության շրջանակներում աջակցություն են ստացել 364 ՓՄՁ սուբյեկտ, որից 2-ը նեղ մասնագիտական հմտություններ պահանջող խորհրդատվական աջակցության շրջանակներում:

Ուսուցողական աջակցության ծրագիր

2010 թվականի ընթացքում ՀՀ Սյունիքի մարզում կազմակերպվել են դասընթացներ «ՀՀ հարկային օրենսդրության պարզաբանումները» և «ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության պարզաբանումները» թեմաներով, որոնց մասնակցել են ՓՄՁ սուբյեկտների 48 ներկայացուցիչ:

Վարկային ծրագրեր

2011թ. մարզում միջազգային կազմակերպությունների և բանկերի միջոցներով իրականացվել են 3293.0 մլն դրամի վարկային ծրագրեր, որից մանր և միջին բիզնեսի զարգացմանը ուղղվել են շուրջ 1254.0 մլն դրամ, իսկ գյուղատնտեսության զարգացմանը՝ 2039.0 մլն դրամ վարկային միջոցներ:

3.3 Խնդիրները

Վերոնշյալ ցուցանիշների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ մարզում դեռևս ցածր է ՓՄՁ սուբյեկտների տարածաշրջանային ընդգրկվածությունը /ծրագրերում ընդգրկվել են առավելապես Սիսիանի և Կապանի տարածաշրջանի ՓՄՁ սուբյեկտները/: Շարունակում է խնդիր մնալ նաև սկսնակ գործարարների և գյուղական համայնքների ներգրավվածությունը աջակցման ծրագրերում:

3.4 Քաղաձ դասերը և հետագա քայլերը

Գոյություն ունեցող խնդիրների առկայության պարագայում ՄԶԾ ՓՄՁ աջակցման ծրագիրը շարունակում է իրագործվել և այս ուղղությամբ զգալի առաջընթաց է արձանագրվել:

ՓՄՁ աջակցման ծրագրի արդյունավետ շարունակությունը կարևոր նախադրյալ կհանդիսանա մարզում մասնավոր հատվածի զարգացման ռազմավարության մշակման համար:

4. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ

4.1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

4.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Ելնելով մարզում կրթության ոլորտի ներկա իրավիճակից՝ կրթության որակի և մատչելիության բարձրացումը շարունակվում է դիտվել որպես այս ոլորտի զարգացման գերակա նպատակ: 2010 թվականի ընթացքում հատկապես ուշադրություն է դարձվել միջնակարգ կրթության համակարգում տեղի ունեցող բարեփոխումներին, մարզում ավագ դպրոցների համակարգի ընդլայնմանն ուղղված աշխատանքներին, ինչպես նաև 12-ամյա կրթության, ուսումնական ծրագրերի և գնահատման նոր համակարգի, դպրոցի ավարտական, բուհական ընդունելության նոր քննական համակարգի ներդրմանը: Լուրջ աշխատանքներ են իրականացվել հատուկ կրթական և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին հանրակրթական համակարգում ինտեգրելու ուղղությամբ: Հատուկ ընդհանուր կրթության բնագավառում պետական ռազմավարությունն ուղղվել է մի կողմից հատուկ կրթական հաստատություններում երեխաների կրթության և խնամքի որակի բարելավմանը, մյուս կողմից այլընտրանքային ծառայությունների ձևավորմանը, ինչը հնարավորություն է տալիս աստիճանաբար բեռնաթափել հատուկ դպրոցները:

2010 թվականին շարունակվել է դպրոցների և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների վերանորոգման, տեխնիկական վերազինման և գույքի թարմացման միջոցառումները, ուսումնական զենքի զետեղարանների կահավորմանն ուղղված աշխատանքները, ուսուցիչների և դաստիարակների մասնագիտական կարողությունների բարձրացման, նախադպրոցական և մասնագիտական կրթության զարգացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը:

4.1.2 Իրականացման առաջընթացը

Համաշխարհային բանկի վարկային ծրագրի շրջանակներում շարունակվել են ուսուցիչների վերապատրաստման աշխատանքները, մեկ կամ մեկից ավելի թեմատիկ ուղղվածությամբ: «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան ուսուցիչների առաջին ատեստավորումն իրականացնելու նպատակով նախապատրաստական աշխատանքներ են իրականացվել առաջնահերթ խնդիրներ ներկայացնող փաստաթղթերի ձևակերպումներն ամբողջականացնելու ուղղությամբ: Հիմք ընդունելով «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներն ու ժամանակացույցը 2010 թվականի դեկտեմբեր ամսին կրթության ազգային ինստիտուտի միջոցով ԿԱԻ Կապանի և Գորիսի մասնաճյուղերում իրականացվել են 69 դպրոցի և 52 ՆՈՒՀ-երի տնօրենների վերապատրաստման դասընթացներ: Նախապատրաստական աշխատանքներ են իրականացվում ուսուցիչների ատեստավորում անցկացնելու համար:

Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոնի (ԿՏԱԿ) ֆինանսական ներդրումների հաշվին նախատեսվել էր 2010 թվականին համակարգչային

դասասենյակների ստեղծում, ինտերնետ կապի ապահովում մարզի և 20 դպրոցներում, սակայն ֆինանսական միջոցների սղության պատճառով այն առայժմ չի իրագործվել և ԿՏԱԿ-ը նախատեսում է ծրագիրն իրագործելի դարձնել 2011 թվականին՝ մարզի 20-ից ավելի դպրոցների համար:

2010 թվականի ընթացքում նախատեսվել էր 122400,0 հազ. դրամի հիմնանորոգման աշխատանքներ իրականացնել «Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ում, սակայն ֆինանսական միջոցների սղության պատճառով 2010 թվականի ընթացքում շինվերանորոգման աշխատանքներ դեռևս չեն կատարվել: Ծրագիրն կիրականացվի 2011 թվականի ընթացքում:

«Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին մարզի 24 համայնքների ուսուցիչների, աշակերտների և ծնողների համար կազմակերպվել է դասընթացներ՝ առողջ ապրելակերպի և հիվանդությունների կանխարգելման, նույն համայնքների դպրոցների ուսուցիչների համար՝ «Սեռական դաստիարակություն», «Առողջ ապրելակերպ» և «Վարքագծային փոփոխություններ» թեմաներով: Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցումը ներդնելու և կատարելագործելու նպատակով «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին վերը նշված 24 համայնքների նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների դաստիարակների և ուսուցիչների համար անց են կացվել ուսուցման նոր մեթոդների վերաբերյալ դասընթացների կազմակերպում: Աշակերտական խորհրդի աշխատանքների ակտիվացման և արդյունավետության բարձրացման նպատակով հիշյալ 24 համայնքների դպրոցների աշակերտական խորհուրդների անդամների հետ «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին կազմակերպվել և անց են կացվել դասընթացներ: Վերոնշյալ 3 ծրագրերի ներդրման ֆինանսական արժեքը 2010 թվականի համար կազմել է 4562.5 հազ դրամ: Ծրագրերն իրականացվել են ամբողջովին:

ՀՀ կառավարության ամենամյա ծրագրով և «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին նախատեսվել և իրականացվել է մարզի սոցիալապես առավել անապահով, ծնողազուրկ, բազմազավակ ընտանիքների երեխաների ամառային հանգստի կազմակերպումը մանկական առողջարարական ճամբարներում և հանգստի այլ գոտիներում: Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը մարզի 24 գյուղական համայնքների համար կազմել է 11920.0 հազ դրամ, որն ամբողջովին ներ է դրվել 400 երեխաների ամառային հանգիստը հավուր պատշաճի կազմակերպելու համար:

Հատուկ կրթության և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման առավել նպաստավոր պայմանների ստեղծման նպատակով «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին մարզի 2 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում իրականացվել է ներառական կրթության արմատավորում, երեխաների ֆիզիկական կարիքի համապատասխան շինարարական (թեքահարթակների, սանհանգույցների համապատասխանեցման) որոշ աշխատանքների իրականացում, ԿԱԻ Գորիսի մասնաճյուղի միջոցով դասընթացների կազմակերպման ապահովում: Իրականացված ծրագրերի ներդրման ֆինանսական արժեքը 2010 թվականի համար կազմել է 7223.4 հազ դրամ:

Նախադպրոցական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավման նպատակով «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների ներդրման հաշվին

Նախատեսվել էր 2010 թվականին հիմնովին վերանորոգման ենթարկել 1 մանկապարտեզ, մասնակի վերանորոգման՝ 6-ը: Ջեռուցման խնդրի լուծման նպատակով աշխատանքներ են իրականացվել մարզի 6 ՆՈՒՀ-երում: Նախադպրոցական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացման և խաղահրապարակների կահավորման նպատակով նախատեսվել և իրականացվել է մարզի 2 գյուղական համայնքների ՆՈՒՀ-երին կարուսելների տրամադրում, իսկ առանձին ՆՈՒՀ-երի՝ նաև գույքի և դիտակտիկ նյութերի հատկացում: Նախադպրոցական այլընտրանքային ծառայությունների մատուցման ուղղությամբ նույնպես կատարվել են լուրջ աշխատանքներ: Վերը նշված ծրագրերի ներդրման ընդհանուր ֆինանսական արժեքը 2010 թվականի համար կազմել է 30890.2 հազ դրամ: Ծրագրերն իրականացվել են ամբողջովին:

Մարզի 24 համայնքներում հունիսի 1-ին՝ երեխաների պաշտպանության միջազգային օրվան նվիրված միջոցառման, երեխաների կողմից նախաձեռնված տարեկան առնվազն 2 ծրագրերի իրականացման աջակցության, DME գործիքների վերաբերյալ մարզի 24 համայնքներում 60 երեխայի համար դասընթաց կազմակերպելու, երեխաների կողմից ՏԶԾ գործունեության մասին մոնիտորինգ և գնահատում իրականացնելու վերաբերյալ ծրագրերի ներդրման ընդհանուր ֆինանսական արժեքը 2010 թվականի համար կազմել է 1731.83 հազ դրամ: Ծրագրերն իրագործվել են ամբողջովին:

Շամբ համայնքում կիրակնօրյա դպրոցի ստեղծման, տարբեր պարագաներով Կապանի և Մեղրիի կիրակնօրյա դպրոցներին աջակցության ծրագրերի ֆինանսական ներդրումը 2010 թվականի համար կազմել է 3917.964 հազ դրամ: Աշխատանքներն իրականացվել են ամբողջովին:

Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում բարեկարգման ծրագրերի, շինարարական վերանորոգման աշխատանքների իրականացման, աշակերտների նախաձեռնությամբ կատարված ծրագրերի, դիտողական պարագաների տրամադրման, համակարգիչների նվիրաբերման ծրագրերի ֆինանսական ներդրումը կազմել է 18158.2 հազ դրամ, որից 3541.0 հազ դրամը՝ համայնքային ներդրումների հաշվին: Ծրագրերն իրականացվել են ամբողջովին:

Աղյուսակ 1 Կրթության ոլորտի 2010թ. արդյունքային ցուցանիշները

Միջոցառման անվանումը	Արդյունքային ցուցանիշը	Թիրախ	Փաստացի
Բարձրացնել կրթական ծառայությունների մատչելիությունը և որակը Սյունիքի մարզում	1. Համախառն ընդգրկվածությունը	99.5%	99.5%
	հիմնական դպրոցում 2. Աշակերտ - ուսուցիչ հարաբերակցությունը՝ հանրակրթության բնագավառում	7:1	8:1

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

	<p>3. Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցների թիվը</p> <p>4. 3-6 տարեկան երեխաների նախադպրոցական հաստատություններում ընդգրկվածության տեսակարար կշիռը այդ տարիքի երեխաների ընդհանուր թվում</p> <p>5. Հանրակրթական ծառայությունների որակից աշակերտների և ծնողների բավարարվածության աստիճան</p> <p>6. ԲՈՒՀ ընդունված դպրոցի շրջանավարտների տեսակարար կշիռը տվյալ տարվա շրջանավարտների ընդհանուր թվաքանակի մեջ</p>	<p>34</p> <p>46%</p> <p>85%</p> <p>39%</p>	<p>34</p> <p>47.5%</p> <p>88%</p> <p>62.7%</p>
Դպրոցների մարզադահլիճների և խաղահրապարակների վերանորոգում, մարզագույքով և տեխնիկական պարագաներով հագեցում	Բարեկարգված մարզադահլիճներ և խաղահրապարակներ ունեցող դպրոցների տեսակարար կշիռը	9.2 %	9.2 %
Ջեռուցման լոկալ համակարգի ներդրում	<p>Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցների տեսակարար կշիռը</p> <p>Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցներում սովորող աշակերտների թիվը</p>	<p>30.8%</p> <p>10681 աշակերտ</p> <p>65%</p>	<p>30.8%</p> <p>10925 աշակերտ</p> <p>67%</p>
Համակարգչային դասասենյակների ստեղծում, համալրում և ինտերնետ կապով ապահովում)	<p>Համակարգչային դասասենյակներ ունեցող դպրոցների թիվը</p> <p>Ինտերնետ կապով ապահովված դպրոցների թիվը</p>	<p>102</p> <p>60</p>	<p>102</p> <p>68</p>
Ուսուցիչների մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների	Որակավորման բարձրացման, մեկ կամ մեկից ավելի թեմատիկ ուղղվածությամբ	1800	1852

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

պարբերաբար կազմակերպում, կրթության օրենսդրության մասին իրազեկում	վերապատրաստման դասընթացների մասնակցած ուսուցիչների թիվ Համակարգչին տիրապետող ուսուցիչների թիվ	1120	1170
Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում ուսուցիչ-աշակերտ-ծնող կապը ամրապնդելու նպատակով	Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում /հազ դրամ/	90.99	90.99
Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցում	Մարզի 24 համայնքի նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների դաստիարակների և ուսուցիչների համար ուսուցման նոր մեթոդների վերաբերյալ դասընթացների կազմակերպում և անցկացում /հազ դրամ/	785.655	785.655
Ուսուցիչների պարտադիր ատեստավորման կազմակերպում «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան	Նախապատրաստական աշխատանքների իրականացում ատեստավորման 1-ին փուլի մասնակից ուսուցիչների համար	20%	20%
Աշակերտական խորհուրդների անդամների համար դասընթացների կազմակերպում	Մարզի 24 համայնքների դպրոցների աշակերտական խորհուրդի անդամների հետ դասընթացների կազմակերպում և անցկացում, աջակցություն նույն համակազմին առնվազն 2 ծրագրերի նախաձեռնության համար/հազ դրամ/	4350.0	4350.0
Սոցիալապես անապահով, ծնողազուրկ, բազմազավակ ընտանիքների երեխաների ամառային հանգստի	Մանկական առողջարարական ճամբարներում ամառային հանգստի կազմակերպում/հազ դրամ/	11920.0	11920.0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

կազմակերպում			
Հատուկ կրթության և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման նպաստավոր պայմանների ստեղծում, դասընթացների կազմակերպում	Մարզի 2 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ներառական կրթության զարգացում, թեքահարթակների կառուցում, շինարարական աշխատանքների իրականացում/հազ դրամ/	7223.412	7223.412
Նախադպրոցական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում	Նախադպրոցական հաստատությունների մասնակի վերանորոգում/հազ դրամ/	22430.988	22430.988 որից 281.000-ը Կապանի քաղաքապետարանի միջոցներով
Նախադպրոցական հաստատությունների ջեռուցման խնդրի լուծում	Ջեռուցման համակարգի ներդնում մարզի 5 և մոնտաժում 1 ՆՈՒՀ-ում/հազ դրամ/	4849.759	4849.759
Նախադպրոցական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացում	Մարզի 2 գյուղական համայնքների ՆՈՒՀ-երին կառուցելների տրամադրում, գույքի և դիտակտիկ նյութերի ապահովում/հազ դրամ/	3890.5	3890.5
Նախադպրոցական այլընտրանքային ծառայությունների մատուցում	Երեխաների պաշտպանության միջազգային օրվան նվիրված միջոցառում մարզի 24 համայնքներում, 2 խմբակների ստեղծում ու պահպանում, աջակցություն երեխաներին իրականացնելու ծրագրի գործունեության մոնիթորինգ և գնահատում, մարզի 24 համայնքներում 60 երեխայի համար DME գործիքների վերաբերյալ դասընթացի անցկացում/հազ դրամ/	32544.93	32544.93
Կիրակնօրյա դպրոցի հիմնադրում և	Շամբ համայնքում կիրակնօրյա դպրոցի ստեղծում, տարբեր		

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

աջակցություն	պարագաներով Կապանի և Մեղրիի կիրակնօրյա դպրոցներին աջակցություն/հազ դրամ/	3917.964	3917.964
Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում բարեկարգման ծրագրերի, շինարարական վերանորոգման աշխատանքների իրականացում, աշակերտների նախաձեռնությամբ իրականացված ծրագրեր, դիտողական պարագաների տրամադրում, համակարգիչների նվիրաբերում, դպրոցների աջակցության ծրագրերի իրագործում	Դավիթ Բեկի միջնակարգ դպրոցի ջրագծի և միջոցառումների սրահի, Կապանի թիվ 10 միջնակարգ դպրոցի մարզադահլիճի վերանորոգում, Գեղիի միջնակարգ դպրոցի մարզադաշտի բարեկարգում, Կապանի 6 դպրոցներին համակարգիչների նվիրաբերում, Կապանի դպրոցներին դիտողական պարագաների տրամադրում, Կապանի 8 դպրոցներում աշակերտների նախաձեռնությամբ ծրագրերի իրականացում, Սիսիանի թիվ 2 և թիվ 5 միջնակարգ դպրոցներին աջակցության ծրագրի կատարում/հազ դրամ/	18158.2	18158.2 որից 3541.0-ը համայնքային ներդրումների հաշվին

4.1.3 Խնդիրները

Չնայած ՀՀ կառավարության կողմից ոլորտում իրականացվող բարեփոխումներին և ձեռքբերումներին, ուսման որակ և մատչելիություն ապահովելու համար դեռևս դանդաղ է ընթանում դպրոցի նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման և հագեցվածության գործընթացը, մասնավորապես՝ գյուղական դպրոցների լաբորատոր սարքավորումներով, որակյալ ինտերնետ կապով, կոշտ գույքով ապահովվածությունը:

Դպրոցականների ամառային հանգստի լիարժեք և արդյունավետ կազմակերպման համար խիստ նպատակահարմար է օգտագործել մարզի յուրահատուկ բնակլիմայական և ռեկրեացիոն ռեսուրսները՝ շեշտը հիմնականում դնելով վրանային ճամբարների ստեղծմանը:

Հաշվի առնելով ՀՀ Սյունիքի մարզի աշխարհագրական դիրքը և ստրատեգիական նշանակությունը, դպրոցների ուսումնական զենքի զետեղարանների (պահասենյակների) «Հենքի մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներին համապատասխան ստեղծելու և կահավորելու գործընթացը վերջնական ավարտին հասցնելու նպատակով մարզի 10 դպրոցներ սեփական միջոցների հաշվին կահավորել են ուսումնական զենքի պահպանման սենյակները: Անհրաժեշտ է շարունակել գործընթացը: Այդ նպատակով

ՀՀ ԿԳՆ է ներկայացվել մարզի ևս 10 դպրոցի ուսումնական զենք ստանալու մասին լրացուցիչ հայտը:

4.1.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Ոլորտի առջև կանգնած խնդիրների լուծումը հրատապ է և պահանջում է լուրջ ֆինանսական միջոցներ:

ԿՏԱԿ-ի կողմից նախատեսվել էր 2010 թվականի ընթացքում մարզի 20-ից ավելի դպրոցների համար ապահովել ինտերնետային կապի ներդնում, սակայն ինտերնետ կապի ընդլայնման ծրագիրը ֆինանսական միջոցների սղության պատճառով հետաձգվել է և այն կիրագործվի 2011 թվականի ընթացքում:

Դպրոցների ուսումնական զենքի զետեղարանների (պահասենյակների) <<Ձենքի մասին>> ՀՀ օրենքի դրույթներին համապատասխան ստեղծելու և կահավորելու գործընթացը գտնվում է ավարտման փուլում: Այն ավարտին հասցնելու համար պահանջում է ֆինանսական ներդրումներ, որն անհրաժեշտ է իրականացնել բացառապես ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին:

4.2. ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՍՊՈՐՏ ԵՎ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

4.2.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2010թ մշակույթի և սպորտի բնագավառում մարզպետարանի գործունեությունը նպատակաուղղվել է մարզում պետական մշակութային քաղաքականության իրականացմանը, մշակույթի դերի բարձրացմանը, պետական, ազգային և այլ տոների, ազգային ծեսերի ու ծիսակարարությունների վերականգնմանն ու տարածմանը, մշակութային ժառանգության պահպանությանը, զանգվածային միջոցառումների կազմակերպմանը, կադրային քաղաքականության և մշակութային կրթության զարգացմանը, երիտասարդության հետ տարվող աշխատանքների աջակցմանն ու ակտիվացմանը:

Տարվա ընթացքում մարզի գյուղական և քաղաքային համայնքներում կազմակերպվել են ազգային, պետական տոներին նվիրված միջոցառումներ, հորեյլաններ, տարելիցներ, փառատոներ, ցուցահանդեսներ, տոնախմբություններ, համերգային և թատերական ծրագրեր, սպորտային մրցումներ, հուշամրցաշարեր, առաջնություններ: Միջազգային կազմակերպությունների, բարերարների աջակցությամբ վերանորոգվել են մարզի մի շարք համայնքների մշակույթի տներ, ակումբ, գրադարաններ, եկեղեցիներ սպորտ դահլիճներ, ստեղծվել խաղահրապարակներ:

Մարզական և մշակութային միջոցառումների իրականացման նպատակով 2010թ. նախատեսված 15786.8 հազ դրամ գումարի միջոցառումներն իրականացվել են ամբողջությամբ:

Անհրաժեշտ աշխատանքներ են իրականացվել մարզի մշակույթի և սպորտի, կրթական հաստատությունների աշխատանքների կազմակերպման, մշակութային և մարզական կառույցների վերանորոգման և համապատասխան գույքով ապահովման ուղղությամբ: Վերանորոգվել են Սիսիանի, Ագարակ քաղաքի, Խնձորեսկի, Անգեղակոթի մշակույթի տները, Ագարակ գյուղի եկեղեցին, դպրոցական մարզադահլիճներ, ստեղծվել խաղահրապարակներ: Վերանորոգման աշխատանքներն իրականացվել են միջազգային կազմակերպությունների և բարերարների միջոցներով:

4.2.2 Իրականացման առաջընթացը

Աղյուսակ 2 Մշակույթի, սպորտի և երիտասարդության ոլորտի 2010թ. արդյունքային ցուցանիշները.

Միջոցառման անվանումը	Արդյունքային ցուցանիշը	Թիրախ	Փաստացի
Մշակույթի և մարզական հաստատությունների	Հիմնանորոգվող մշակութային	6	6

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

շենքերի հիմնանորոգում և նյութատեխնիկական բազայի բարելավում	օբյեկտների թիվը Ներդրումների չափը	167511.0 մլն դրամ	167511.0 մլն դրամ
Մշակութային և սպորտային միջոցառումների կազմակերպում	Մարզային մշակութային միջոցառումների կազմակերպում	15460.0 մլն դրամ	15460.0 մլն դրամ

4.2.3 Խնդիրները

Չնայած իրականացված աշխատանքներին դեռևս շարունակում է հրատապ մնալ մարզի մշակույթի և սպորտի, կրթական հաստատությունների ջեռուցման համակարգերի ներդրման, վերանորոգման և համապատասխան գույքով ապահովման հարցերը: 2010թ. ՏԱՊ-ով ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսվում էր վերանորոգել Կապանի երկրագիտական թանգարանի շենքը, սակայն ֆինանսական միջոցների բացակայության պատճառով այն չի վերանորոգվել:

Առաջնահերթ խնդիր է հանդիսանում նաև կադրերի վերապատրաստման և վերաորակավորման հարցը:

Աշխատանքներ են տարվել մշակույթի բնագավառի աշխատողների վերապատրաստման և վերաորակավորման ուղղությամբ համապատասխան փաստաթղթեր ներկայացնելով ՀՀ մշակույթի նախարարություն:

4.2.4 Քաղաժ դասերը և հետազա քայլերը

Հաշվետու ժամանակահատվածում մարզի գյուղական և քաղաքային համայնքներում կազմակերպված մշակութային և սպորտային միջոցառումները էական ազդեցություն են թողել մարզի բնակչության գեղագիտական դաստիարակության, ազատ ժամանցի կազմակերպման, մատաղ սերնդի հոգևոր դաստիարակության վրա:

2010 թվականի ընթացքում կարևորվում է կազմակերպվող միջոցառումներին բնակչության ակտիվ մասնակցությունը, մասսայական մշակութային և սպորտային միջոցառումների կազմակերպումը և հոգևոր մշակութային կրթության ուղղությամբ աշխատանքների ակտիվացումը:

4.3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

4.3.1 Քաղակականության վերլուծություն

ՄԶԾ-ի առողջապահության ոլորտի գերակա խնդիր է սահմանվել բժշկության արդյունավետության բարձրացումը:

ՄԶԾ-ում առողջապահության բնագավառի արտացոլված գերակայությունները ներառում են՝ արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային բժշկական օգնության որակի բարելավում, մարզի տարածքում նորագույն տեխնոլոգիաների ներդրում, բժշկական հաստատությունների ռեսուրսների բարելավում:

Իրագործելով ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը և ծրագրով նախատեսված միջոցառումները ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանը շարունակել է ուշադրություն դարձրել մարզի առողջության առաջնային պահպանման օղակի որակի և մատչելիության բարձրացմանը՝ աճել է մարզի բնակչության ընդգրկվածությունը ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի գոծառույթների մեջ, բարելավվել են գյուղական բնակչության նեղ մասնագիտական բուժօգնությունը, անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացի որակը և մատչելիությունը, լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների որակը և հասանելիության համաչափությանը մարզի ամբողջ բնակչության համար:

Հիվանդանոցային բուժօգնության ծառայությունների որակի և մատչելիության բարձրացման համար 2010թ. ձեռնարկվել են միջոցառումներ, որոնք ուղղված էին՝ պերինատալ մահացության ցուցանիշի նվազեցմանը/ <<Գորիսի ԲԿ>> և <<Կապանի ԲԿ>> հազեցվել են նեոնատալ սարքավորումներով/, մայրական մահերի բացառմանը /ՆՕՎԱ ծրագրի շրջանակներում ծննդաբերության երրորդ շրջանի ակտիվ վարում/, երկրորդ մակարդակի հիվանդանոցային ծառայությունների որակի ցուցանիշների բարելավմանը: Արդյունքում՝ նվազել է հիվանդանոցային մահաբերության ցուցանիշը, հիվանդի բուժման միջին տևողությունը, նկատվել է վիրահատական ակտիվության բարձրացում, որի հետ միաժամանակ արձանագրվել է հետվիրահատական բարդությունների նվազեցում: <<Կապանի ԲԿ>> քիմիոթերապիայի գծով պետական պատվերի տեղադրումը կրկնակի անգամ բարելավեց օնկոլոգիական ախտորաշումով հիվանդների ապրելիության ցուցանիշը:

Մարզի տարածքում նորագույն բժշկական տեխնոլոգիաների ներդրման ոլորտում առաջնահերթ միջոցառումներին է պատկանում <<Ձանգեզուր>> էնդովասկոպար կարդիոլոգիայի մասնագիտացված կենտրոնի շահագործումը:

ՄԶԾ-ի կարևորագույն ռազմավարական նպատակներից են նաև բժշկական հաստատությունների ռեսուրսների բարելավմանն ուղղված միջոցառումները՝ 2010 թվականին ավարտվեցին <<Գորիսի ԲԿ>>, <<Տեղի>> և <<Շինուհայրի>> ԱԱՊԿ շենքային պայմանների հիմնանորոգման աշխատանքները:

Ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2009թվականի սեպտեմբերի 17-ի <<Հայաստանի Հանրապետության 2006 թվականի նոյեմբերի 2-ի N1911-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու>> N1052-Ն որոշման, ստեղծվեց օպտիմալացման ծրագրով նախատեսված <<Մեղրու տարածաշրջանային բժշկական կենտրոն>> ՓԲԸ:

Միաժամանակ իրականացվել են ուսուցողական դասընթացներ մարզի 81 բուժականակաբարձական կետերում աշխատող բուժքույրերի համար, որոնք ստացել են ընտանեկան և համայնքային բուժքույր որակավորում: Պետական պատվերի շրջանակներում, կլինիկական օրդինատուրայի միջոցով մասնագիտացում անցնելուց հետո 2010թ 4 բժիշկներ անցել են աշխատանքի ՀՀ Սյունիքի մարզի տարբեր բուժհաստատություններում:

4.3.2 Իրականացման առաջընթացը

2010թ.-ին իրականացված միջոցառումները հետևյալն են

Արտահիվանդանոցային բուժօգնության գծով

1. Բարելավվել է ԱԱՊ ոլորտի որակը՝ բարձրացել է ընտանեկան բժշկների որակյալ ծառայություններից օգտվող, սկրինինգային ծրագրերի մեջ ընդգրկված բնակչության տեսակարար կշիռը, ավելացել է նորածինների կրճքով սնուցման ընդգրկվածությունը, 100% ապահովվել է առողջ երեխայի վարման ծավալը, ապահովվել է ՄՀԻՎ 100%-ով:
2. Բարձրացել է դիսպանսերային և նեղ մասնագիտական արտահիվանդանոցային բուժօգնության որակն ու մատչելիությունը՝ աճել է ներգատաբանական, ուռուցքաբանական, սրտաբանական հիվանդությունների վաղ հայտանաբերված դեպքերի տեսակարար կշիռը, գյուղական ազգաբնակչության մասնագիտական բուժօգնության սպասարկման ընդգրկվածությունը, բարձրացել է հղիների վաղ ընդգրկումը նախածննդյան հսկողության մեջ:
3. Նվազել է անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովվող ազգաբնակչության շրջանում մերժված դեպքերի թիվը:
4. Բարձրացել է գյուղական համայնքներում արտագնա լաբորատոր-ախտորոշիչ այցելությունների թիվը:

Հիվանդանոցային բուժօգնության գծով

1. Իրականացվել է մոր և մանկան առողջության ծառայությունների բարելավում, որի արդյունքում բացառվել է տվյալ ժամանակահատվածում մայրական մահածությունը, իսկ պերինատալ մահացության ցուցանիշը նվազեցման միտում է ցուցաբերել:
2. Բարելավվել են հիվանդանոցային բուժօգնության որակի ցուցանիշները՝ նկատվում է մահաբերության ցուցանիշի նվազեցում, պլանային վիրաբուժության ակտիվության բարձրացում, ցածր են կլինիկական և ախտաբանաանատոմիական ախտորոշումների չհամընկման դեպքերը, պետական պատվերի շրջանակներում քիմիոթերապիայի ներդրումը զգալիորեն նպաստել է օնկոլոգիական ախտորոշումով հիվանդների ապրելիության ցուցանիշի բարձրացմանը:

Մարզում նոր բժշկական տեխնոլոգիաների ներդրման գծով

1. Ավարտվել է «Հանգեզուր» կարդիոլոգիական կենտրոնի կառուցումը, ինչը կնպաստի նորագույն բժշկական տեխնոլոգիաների/ էնդովասկուլյար կարդիոլոգիա/ մուտքը մարզ:

Բժշկական հաստատությունների ռեսուրսների բարելավման գծով

1. Շարունակվել է բուժհաստատությունների շենքային պայմանների բարելավումը՝ ավարտվել են՝ «Տեղի ԱԱՊԿ» շենքի կառուցումը, «Գորիսի ԲԿ» և «Շինուհայրի ԱԱՊԿ» մասնաշենքերի հիմնանորոգման աշխատանքները,

շարունակվում են «Կապանի ԲԿ» մասնաշենքերի վերանորոգման աշխատանքները «Հայաստան Համահայկական հիմնադրամի» և բարերարների միջոցներով:

2. Մարզի բոլոր ԲՄԿ, որոնք ընդգրկված էին ԱԱՊ ոլորտի բարեփոխումների ծրագրի մեջ, հագեցվել են ժամանակակից բուժսարքավորումներով և պարագաներով:

3. Շարունակվել է մարզի բուժհաստատությունների կադրային ռեսուրսների բարելավումը՝ ՀԲ կողմից իրականացվող ծրագրի շրջանակներում «ընտանեկան բժիշկ» մասնագիտացում են ստացել մարզի ԱԱՊ ոլորտում աշխատող 3 բժշկներ, իսկ նույն ծրագրի շրջանակներում «ընտանեկան և համայնքային բուժքույր» մասնագիտացում 81 բուժքույրեր: Պետական պատվերի շրջանակներում կլինիկական օրդինատուրայի միջոցով շարունակվում է բժիշկների նպատակային մասնագիտացումը ՀՀ Սյունիքի մարզի բուժհաստատությունների համար: ՀՀ առողջապահության նախարարության և ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի համագործակցության արդյունքում ժամանակավոր մարզ են գործուղվել 4 մասնագետներ՝ վիրաբուժ, անեստեզիոլոգ, մանկաբարձ-գինեկոլոգ, քիթ-կոկորդ-ականջաբան: Պարբերաբար թարմացվել է բժիշկ-մասնագետների թափուր հաստիքների բազան:

Աղյուսակ 3 Առողջապահության ոլորտի արդյունքային ցուցանիշները

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Արդյունքային ցուցանիշներ	Թիրախ	Փաստացի
Ռազմավարական նպատակ 1 Բժշկական արդյունավետություն բարձրացում			
Ծրագիր 1 Արտահիվանդանոցային բ.օգ. որակի բարելավում 1.1 Մարզում առողջության առաջնային պահպանման որակի և մատչելիության բարձրացում՝ ամբողջ մարզի տարածքում ընտանեկան բժշկի ինստիտուտի կայացում	<ul style="list-style-type: none"> • Ընտանեկան բժիշկների որակյալ ծառայություններից օգտվող բնակչության տ»սակարար կշիռը • ազգային օրացույցին համապատասխան՝ ըստ տարիքային խմբերի, ազգաբնակչության ընդգրկվածությունը պատվաստումներում • սկրինինգային ծրագրերի՝ /զարկ»րակային ճնշման չափում, կրծքագեղձի, արզանդի վզիկի, շականակագեղձի/ ազգաբնակչության ընդգրկվածություն ըստ տարիքի • առողջ երեխային վարման ծավալի ապահովում • ՄՀԻՎ ապահովում ամբուլատոր 	70%	73.5%
		85-90%	95.8%
		80-90%	85%
		100%	100%
		100%	100%

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

	<p>պայմաններում</p> <ul style="list-style-type: none"> • նորածինների կրծքով սնուցման ընդգրկվածություն • Ընտանեկան բժշկի կողմից առողջ ապրելակերպի քարոզչություն 	90%	88%
		100%	100%
1. 2 Արտահիվանդանոցային դիսպանսերային և նեղ մասնագիտական բուժօգնության որակի և մատչելիության բարձրացում /էնդոկրինոլոգիական, ինֆեկցիոն, հոգեբուժական, սրտաբանական, տուբերկուլյոզային, մաշկավեներաբանական, արյունաբանական, մանկաբարձգինեկոլոգիական/ ամբողջովին ընդգրկելով մարզի տարածքի գյուղական և քաղաքային համայնքներում բնակվող ազգաբնակչությանը	<p>ա/էնդոկրինոլոգիական ծառայության գծով՝ կոմատոզ վիճակով հոսպիտալիզացիայի ցուցանիշի նվազում</p> <p>դիաբետով հաշվառված հիվանդների առաջնակի հաշմանդամության մակարդակի իջեցում</p> <p>բ/գյուղումնտրիայի կատարման մակարդակի ապահովում</p> <p>գ/ուռուցքաբանական՝ վաղ հայտնաբերված հիվանդների թիվը ընդհանուրի մեջ</p> <p>դ/գյուղերում և քաղաքներում դիսպանսերային սպասարկման մեջ ընդգրկված ազգաբնակչության հավասար տեսակարար կշիռ</p>	<p>K=0</p> <p>10%</p> <p>100%</p> <p>60-70%</p> <p>11,65%</p>	<p>K=0</p> <p>15,1%</p> <p>100%</p> <p>52.1%</p> <p>7.1%/16,8%</p>
1. 3 Անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացի որակի և մատչելիության բարձրացում	- անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովվող ազգաբնակչության շրջանում մերժված դեպքերի նվազում	0	0
1.4 Լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների որակի և մատչելիության բարձրացում մարզի ամբողջ ազգաբնակչության համար	ա/ ախտորոշիչ մասնագետների համատեղելիության գործակիցը դարձնել բ/ գյուղական համայնքներում արտագնա ախտորոշիչ այցելությունների հաճախականության բարձրացում	0	0
		2	1.8
1.5 Արտահիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով մատուցված ծառայությունների	Արտահիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով ծառայությունների մատուցում	766365.1 հազ դրամ	756627.963 հազ դրամ

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

որակի ապահովում			
Ծրագիր 2 Հիվանդանոցային բուժօգնության որակի բարելավում 2.1. մոր և մանկան առողջության պահպանման ծառայությունների բարելավում	ա/ պերինատալ մահացության ցուցանիշի նվազում բ/ մայրական մահացության բացակայություն	10 պր 0	17.5 պր 0
2.2 Երկրորդ մակարդակի հիվանդանոցային ծառայության որակի և մատչելիության բարելավում	ա/ հիվանդի բուժման միջին տևողության նվազում /մահճ.-օր/ բ/պլանային և անհետաձգելի վիրաբուժության համաչափ զարգացում գ/ կլինիկական և ախտաբանաանատոմիակա ն ախտորոշումների չհամընկնելու հաճախականության նվազում դ/ օնկոլոգիական ախտորոշումով հիվանդների պարբերական բուժման արդյունավետության բարձրացում /5-ամյա ապրելիության ցուցանիշի բարձրացում/	8-10 50%/50% 0 50%	7,8-9 50%/50% 0 50%
2.3 Հիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով մատուցված ծառայությունների որակի ապահովում	Հիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով ծառայությունների մատուցում	610753.5 հազ դրամ	620624.0 հազ դրամ
Ծրագիր 3 Մարզի տարածքում նորագույն բժշկական տեխնոլոգիաների ներդրում	«Ձանգեզուր» Ինվազիվ /էնդովասկուլար/ կարդիոլոգիական կենտրոնի ստեղծում	433.4 մլն դրամ	433.4 մլն դրամ
Բազմավարական նպատակ 2 Բժշկական հաստատությունների ռեսուրսների բարելավում			
Ծրագիր 1 Բուժ. հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում	«Գորիսի» ԲԿ հիվանդանոցային և «Տեղի» ԱԱՊԿ մասնաշենքի վերակառուցում, «Շինուհայրի» ԱԱՊ կենտրոնի հիմնանորոգում	602.3 մլն դրամ	602.3 մլն դրամ
Ծրագիր 2 Բուժհաստատությունների լաբորատոր-ախտորոշիչ բաժանմունքների տեխնիկական ռեսուրսների	«Գորիսի» ԲԿ, «Շինուհայրի», «Տեղի» ԱԱՊ կենտրոններին, <<Ազարակի հիվանդանոց>> և << Սյունիքի մարզային	213.9 մլն դրամ	213.9 մլն դրամ

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

բարելավում	նյարդահոգեբուժական դիսպանսեր>> ՓԲԸ-ների ժամանակակից սարքավորումների տրամադրում, Սիսիանի տարածաշրջանի 5 ԲՄԿ հագեցում բուժ. պարագաներով		
Ծրագիր 3 Բուժհաստատությունների կադրային ռեսուրսների բարելավում	«Տաթև», «Արծվանիկ» ԱԱՊ»-երի և «Գորիսի» ԲԿ-ի ապահովում կլինիկական օրդինատորայի միջոցով մասնագիտացում անցած 4 մասնագետներով /նյարդաբան, ընտան. բժիշկ/ ապահովում ԲՄԿ-րում աշխատող 81 բուժքույրերի վերապատրաստում	49.1 մլն դրամ	49.1մլն դրամ

4.3.3 Խնդիրները

Դեռևս դժվար է ապահովել նեղ մասնագիտական և դիսպանսերային բուժօգնության մեջ գյուղական և քաղաքային համայնքներում բնակվող բնակչության համար հավասար ընդգրկվածության ցուցանիշ:

Անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացի թիրախային ցուցանիշը ապահովվել է, սակայն այս գործընթացի որակը ապահովելու համար անհրաժեշտ է տրամադրվող դեղորայքի ցանկը վերանայել, ընդգրկելով արդի խմբերի դեղորայք:

Հիվանդանոցային բուժօգնության որակի բարելավման առումով անհրաժեշտ է՝ նվազեցնել պերինատալ մահացության և հիվանդանոցային մահաբերության ցուցանիշները, համաչափ զարգացնել պլանային և անհետաձգելի վիրաբուժությունը մարզի տարածքում գործող բոլոր բժշկական կենտրոններում: Բարձր պերինատալ մահացության ցուցանիշը /«Գորիսի ԲԿ»/, «Կապանի ԲԿ» և «Մեղրու տարածաշրջանային ԲԿ»/ պայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ նշված կենտրոններում իրականացվում էին շենքերի հիմնանորոգման աշխատանքներ, իսկ «Մեղրու տարածաշրջանային ԲԿ» գտնվում էր օպտիլացման գործընթացի մեջ:

4.3.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի կայացմանը՝ մարզի ամբողջ տարածքում, կնպաստի մարզային բժիշկների մասնագիտացման նոր մոդելի ներդրումը: Անհրաժեշտ է այն մաքսիմալ կերպով իրականացնել՝ առանց հիմնական աշխատանքային գործընթացի ընդհատման:

Գյուղական ազգաբնակչության նեղ մասնագիտական բուժօգնության մատչելիության ապահովման համար անհրաժեշտ է մշակել ֆինանսավորման և

մոնիտորինգի նոր մոդելներ՝ այն է ֆինանսավորումը պետք է իրականացվի նեղ մասնագիտական բուժօգնություն ցուցաբերող բուժհաստատության, իսկ մոնիտորինգը՝ ԱԱՊ տարածքային կենտրոնի միջոցով: Անհրաժեշտ է գյուղական ԱԱՊԿ-ի ֆինանսավորման ծավալները հաշվարկել անհատական, հաշվի առնելով յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունները:

Անվճար և արտոնյալ պայմաններում տրամադրվող դեղերի ցանկը ընդլայնելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել համագործակցություն այն համայնքների հետ, որոնք բժշկական ծրագրեր իրականացնելու համար նախատեսել են ֆինանսական միջոցներ, ինչը կնպաստի այդ միջոցների նպատակային օգտագործմանը:

Պերինատալ մահացության ցուցանիշի նվազեցման համար անհրաժեշտ է էլ ավելի հագեցնել բժշկական կենտրոնները նորագույն վերակենդանացման սարքավորումներով, ձեռք բերել համապատասխան սանիտարական ավտոտրանսպորտ, իրականացնել կադրերի կրթում բոլոր մակարդակներում:

Օնկոլոգիական ախտորոշումով հիվանդների ապրելիության ցուցանիշի բարձրացման համար անհրաժեշտ է տեղադրել պետական պատվեր քիմիոթերապիայի գծով /<<Գորիսի ԲԿ>> ՓԲԸ-ում/, միաժամանակ անհրաժեշտ է նաև իրականացնել համապատասխան միջոցառումներ, որոնք հնարավորություն կտան մարզի տարածքում իրականացնել նաև ճառագայթային մասնագիտացված բուժօգնություն:

4.4. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

4.4.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2010թ. մարզի զարգացման գերակա նպատակներից է սոցիալական ծառայությունների մատչելիության և որակի բարձրացումը: Այն կարող է իրագործվել սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ բնակչության իրազեկման բարձրացման, սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության միջոցառումների ընդլայնման, այդ կապակցության սոցիալական ծառայություններ մատուցող պետական և ոչ պետական կառույցների համագործակցության, սոցիալական ծառայություններ մատուցող կադրերի շարունակական վերապատրաստման, սոցիալական ծառայության գործակալությունների նյութատեխնիկական բազայի բարելավման, ինչպես նաև սոցիալական ծառայությունների համակարգի կառավարման բարելավման միջոցով:

Զբաղվածության ինչպես ակտիվ, այնպես էլ պասիվ քաղաքականության նպատակը գործազուրկների սոցիալական ապահովությունն է: Եթե պասիվ քաղաքականությունն ենթադրում է գործազրկության նպաստների հատկացում, ապա ակտիվ քաղաքականության միջոցով փորձ է կատարվում հավասարակշռել աշխատանքի առաջարկը և պահանջարկը: Շուկայական տնտեսության պայմաններում աշխատաշուկայի քաղաքականությունը սոցիալական քաղաքականության կարևոր մաս է կազմում: Մարզում կապիտալի պակասի և ներդրումների ցածր մակարդակի արդյունք հանդիսացող գործազրկության պայմաններում տարբեր ոլորտների միասնական քաղաքականության իրականացմամբ է պայմանավորված զբաղվածության հիմնախնդիրների լուծման արդյունավետության բարձրացումը և գործազրկության նվազեցումը:

Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայությունների բնագավառում ծառայությունների տրամադրումը ուղղված է հաշմանդամների վերականգնման և պրոթեզաօրթոպեդիկ օգնության ու ծառայությունների մատուցման կազմակերպման բարելավմանը, որը կնպաստի հասարակության մեջ նրանց ինտեգրմանը: Վերականգնման արդյունքում նրանք հնարավորություն ունեն աշխատելու՝ մասամբ հոգալու իրենց, ինչպես նաև՝ իրենց ընտանիքի սոցիալական խնդիրները, որն այսօր մեր երկրի սոցիալական քաղաքականության և աղքատության հաղթահարման ծրագրի, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի և «Հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության 2006-2015 թթ. ռազմավարության» պահանջներից է:

Մարզի համար սոցիալական և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բնագավառում կարևորվում է սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության ծառայությունների ընդլայնումը:

Նշված միջոցառումների իրականացման համար ակնկալվում է պետության և դոնոր կազմակերպությունների աջակցությունը:

4.4.2 Իրականացման առաջընթացը

Տարեկան աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումներից կարևորվել է «Վարձատրվող հասարակական աշխատանքներ» ծրագրերը: Մարզպետարանում համայնքների ղեկավարների համար կազմակերպվել է սեմինար, որը վերաբերվում էր «ՎՀԱ» ծրագրերին: Ծրագրերի իրականացման համար ՀՀ կառավարությունը մարզին հատկացրել էր 72.5 մլն դրամ:

Զբաղվածության աջակցության մարզային հանձնաժողովի կողմից հաստատվել է 101 ծրագիր, 72.5 մլն դրամ ընդհանուր արժեքով, տարվա ընթացքում իրականացվել են 72.0 մլն դրամի ծրագրեր, որից 45-ը մարզի քաղաքային՝ 56-ը գյուղական համայնքներում, որոնցում ընդգրկվել են 961 գործազուրկ և աշխատանք փնտրող:

Նշված ծրագրերի իրականացմամբ հնարավոր է եղել 55 համայնքներում իրականացնելու ճանապարհների, փողոցների, մայթերի, խաղահրապարակների սանիտարական մաքրման, նորոգման, սոցիալական ենթակառուցվածքի օբյեկտների բարեկարգման աշխատանքները և մեծացնել գործազուրկների համար աշխատանքի հնարավորությունները:

Խոցելի ընտանիքներին աջակցության ոլորտում մարզում շարունակվել է անապահով խավի անվճար սննդապահովման ծրագրի իրականացումը: «Առաքելություն Հայաստան» հասարակական բարեգործական կազմակերպության ֆինանսավորմամբ մարզում գործում է 3 բարեգործական ճաշարան, որտեղ 555 հոգի օրական մեկ անգամ ստանում են տաք սնունդ:

Տարեցներին մատուցվող ծառայությունների բնագավառում ծառայությունների տրամադրումը ուղղված է տարեցների սոցիալական սպասարկման և խնամքի ծառայությունների տրամադրմանը: Վերջին տարիներին այս բնագավառում պետության կողմից իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է տարեցների, և հատկապես միայնակ և հաշմանդամ տարեցների կյանքի պայմանների բարելավմանը: Արժվանիկ գյուղում գտնվող տարեցների սպասարկման կենտրոնում խնամվող շահառուների թիվ 10-ից հասցվել է 11-ի:

Հաշմանդամներին հասարակության մեջ ինտեգրման գործընթացը ապահովելու համար մարզային հանձնաժողովի կողմից ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն է ներկայացվել հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության վերաբերյալ ծրագրային առաջարկներ 2011թ. տարեկան ծրագրերում ընդգրկելու նպատակով:

Սոցիալական սպասարկման համակարգի կառավարման բնագավառը կատարելագործելու նպատակով մարզի 4 սոցիալական ծառայությունների տարածքային գործակալությունները ստացել են ինտերնետ կապից օգտվելու հնարավորություն:

Սոցիալական ծառայությունների և ծրագրերի վերաբերյալ հասարակության իրազեկման ոլորտում սոցիալական աջակցության բնագավառում ընթացող ծրագրերի և դրանցում ընդգրկվելու չափանիշների վերաբերյալ տարվա ընթացքում հեռարձակվել է 11 հեռուստահաղորդում, որոնք նվիրված են եղել պետական նպաստների, զբաղվածության, ինչպես նաև ՀՊ վետերանների նախկին ԽՍՀՄ խնայբանկի ՀԽՍՀ

հանրապետական բանկում մինչև 1993թ. հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման տրամադրման գործընթացներին:

Մարզի գերակա խնդիրներից մեկը մնում է սոցիալապես անապահով խավի բնակարանային ապահովության խնդիրը, որի ուղղությամբ Սյունիքի մարզում արդեն իսկ սկսվել և հաջողությամբ ավարտվել է «Սոցիալական տուն աջակից պայմաններով» ծրագրի պիլոտային փուլը և հիմք դրվել ծրագրի հիմնական փուլի իրականացման համար: Պիլոտային փուլով լուծվել է 14 սոցիալապես անապահով անօթևան ընտանիքների բնակարանային խնդիրը:

2010 թվականի վերջին Շվեցարական համագործակցության և զարգացման գործակալության հետ համատեղ սկսվել և 2011թվականին կշարունակվի ծրագրի հիմնական «Գորիս-2» փուլը: Դեկտեմբերի 20-ին կայացած մրցույթում հաղթող է ճանաչվել կապալառու շինարարական կազմակերպությունը, որը կսկսի 22 բնակարանանոց շենքի կառուցումը:

«Սոցիալական բնակարաններ» հիմնադրամի միջոցով, հոլանդական Դիխտ կազմակերպության աջակցությամբ նախապատրաստական աշխատանքներ ենք սկսել մարզի տարածքում մատչելի վարձավճարներով բնակարանային շինարարություն սկսելու ուղղությամբ, ինչը նույնպես կխթանի սոցիալապես անապահով խավին բնակարանային ապահովության խնդրի լուծմանը:

Ստորև ներկայացվում է իրականացված միջոցառումների արդյունքային ցուցանիշները:

Աղյուսակ 4 Սոցիալական և երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտի 2010թ. արդյունքային ցուցանիշները.

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Տարեկան փաստացի
1. Ոլորտային նպատակ՝ Բարձրացնել սոցիալական ծառայությունների մատչելիությունը և որակը մարզում	1. Սոցիալական ծառայությունների հասցեականությունից սոցիալապես խոցելի բնակչության բավարարվածության աստիճան	65%	65%
	2. Ծառայության որակից սոցիալապես խոցելի խմբերի բավարարվածության աստիճան	65%	65%

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Տարեկան փաստացի
	3. Աշխատանքի տեղավորված գործազուրկներ	500	756 հոգի
2. Բնակչության սոցիալական ծառայությունների ընդլայնում, որը կնպաստի խոցելի խմբերի համար մատուցվող ծառայությունների բազմազանությանը			
2.1 Խնամողների վերապատրաստում հաշմանդամների, ծերերի խնամքը, այդ թվում տնային խնամք իրականացնելու համար	Մարզում խնամողների մասնագիտական վերապատրաստում անցած կամավորների թիվը	20	22
2.2 Սոցիալապես անապահով ընտանիքների անդամների սննդապահովում	Հումանիտար ճաշարանների կողմից սպասարկվող բնակչության թվաքանակը	550	555
2.3 Ծերերի խնամքի ծառայությունների իրականացում	Բացի պետական տրանսֆերտներից խնամքի ծառայություններից օգտվող ծերերի թիվը	10	11
2.4 Հաշմանդամներին վերականգնողական, պրոտեզաօրթոպետ պարագաներով և տեխնիկական այլ միջոցներով ապահովում	Վերականգնողական և տեխնիկական անհրաժեշտ այլ միջոցներ ստացած հաշմանդամների թիվը	380	391

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Տարեկան փաստացի
2.5 Տարբեր սպորտային միջոցառումներ մարզային մաշտաբով և պարաօլիմպիկ խաղերի անցկացում մարզում	Ծառայությունից օգտվող հաշմանդամների թիվը	50	70
2.6 Հաշմանդամների համար շրջակա միջավայրի մատչելիության ապահովումը	Քաղաքային համայնքներում թեք հարթակների կառուցում	8	22
2.7 Հաշմանդամների համար առողջարանների ուղեգրերի ձեռք բերում	Ծառայությունից օգտվող հաշմանդամների թիվը	80	89
2.8 Գործազուրկների համար մասնագիտական վերապատրաստման միջոցառումների կազմակերպում	Մասնագիտական ուսուցումն ավարտածների թվաքանակը, նրանցից աշխատանքի տեղավորվածներ	145 30	101 30
2.9 Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների կազմակերպում	Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների համայնքային ծրագրերի թիվը և ծրագրերում ընդգրկված շահառուների թիվը	40 900	101 961
3. Սոցիալական սպասարկման համակարգի կառավարման բարելավում, ինչի արդյունքում խոցելի բնակչության սոցիալական սպասարկման գործում կավելանան համագործակցությամբ իրականացվող ծրագրերը			

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Տարեկան փաստացի
3.1 ՀԿ-ների, ՏԻՄ-եր, ՍԾՏԳ-երի միջև տեղեկատվության փոխանակման, մարզի մակարդակով իրկանացվող սոցիալական ծրագրերի համակարգման մեխանիզմների մշակում և ներդրում	ՀԿ-ների և ՏԻՄ-երի համատեղ սոցիալական ծրագրերի թիվը	10	11
3.2 Մարզի խոցելի խմբերի վերաբերյալ տվյալների հավաքագրում՝ նրանց սոցիալական պաշտպանությանն ուղղված միջոցառումների ընդլայնման և հասցեականության բարձրացման նպատակով	Խոցելի խմբերի վերաբերյալ տվյալների բազայի առկայություն		Տվյալների բազան պարբերաբար թարմացվում է
3.3 Մարզային երիտասարդական կազմակերպության զարգացում, երիտասարդների շրջանում կամավորական շարժման խթանում	Սոցիալական աջակցության ծրագրերում ընդգրկված կամավորների թիվը	50	65
4. Մարզում սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ բնակչության իրազեկման բարձրացում, ինչը կնպաստի մարզում սոցիալական ծառայությունների գործունեության հրապարակայնության, նրանց հաշվետվողականության աճին և հետևաբար նաև նրանց աշխատանքի նպատակայնության բարձրացմանը			
4.1 Մարզում սոցիալական	Սոցիալական ծրագրերի և ծառայություն	70%	80%

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Տարեկան փաստացի
<p>ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների /պետական, հասարակական, միջազգային/ և նրանց կողմից իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակում և տարածում բնակչության լայն շերտերում</p>	<p>մատուցողների մասին իրազեկված խոցելի բնակչության տեսակարար կշիռ</p>		
<p>4.2 Մարզպետարանի սոցիալական ապահովության բաժնի, ՍԾՏԳ-ների կանոնավոր հաշվետվությունների ներկայացում բնակչությանը սոցիալական աջակցության բնագավառում ընթացող ծրագրերի, նրանց մեջ ընդգրկման չափանիշների վերաբերյալ:</p>	<p>Սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ հեռուստատեսությամբ և թերթերի միջոցով տրամադրվող տեղեկատվության թիվը</p>	<p align="center">13</p>	<p align="center">17</p>
<p>5. Սոցիալական ծառայությունների բնագավառի մասնագետների շարունակական վերապատրաստում</p>			
<p>5.1 Սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների մասնագետների շարունակական վերապատրաստում հմտությունների</p>	<p>Դասընթացներին մասնակցածների թիվը /մարզպետարան և ՍԾՏԳ-ներ, ՏԻՄ, ՀԿ-ներ/</p>	<p align="center">15</p>	<p align="center">18</p>

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Տարեկան նախատեսված	Տարեկան փաստացի
զարգացում /դասընթացներ, և այլն/			
6. Երեխաների խնամքի կենտրոնների ստեղծում՝ ապահովելով սոցիալ-հոգեբանական, մանկավարժական և իրավաբանական ծառայություններ կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երախաներին և նրանց ընտանիքներին			
6.1 Դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների վերաբերյալ տվյալների բազայի ստեղծում	Մարզում դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների թիվ	1140	1099
6.2 Ժամանակավոր խնամքի կարիք ունեցող երեխաների ցերեկային կենտրոնների ստեղծում	Խնամքի և սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական աջակցության ծառայություններից օգտված երեխաների թիվը Կապան և Գորիս քաղաքային համայնքներում «Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ների ստեղծում	325 120.0 մլն դրամ	477

4.4.3. Խնդիրները

Ներկա պայմաններում անհրաժեշտ է, որպեսզի արտացոլված կարևորագույն հիմնախնդիրները և միջոցառումների իրագործումը ետին պլան չմղվի, կրի շարունակական կատարելագործման բնույթ և հաշվի առնվի նաև տարածքային առանձնահատկությունները:

Մարզի համար սոցիալական պաշտպանության բնագավառում պետք է կարևորվի սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության ծառայությունների, ինչպես նաև միայնակ տարեցների և հաշմանդամների տնային սպասարկման համակարգի ընդլայնումը:

Երիտասարդների գործազրկությունը լուրջ խնդիր է ՀՀ Սյունիքի մարզում: Իրավիճակն ավելի է բարդանում աշխատանք փնտրող երիտասարդների մասնագիտական ցածր կրթության մակարդակի և հմտությունների մակարդակի բարձրացման, նրանց ցանկության կամ հնարավորության բացակայության բերումով: Տեղեկատվական առկա բազան թույլ չի տալիս մոնիտորինգի ենթարկել ուսուցման համակարգը, աշխատանքի շուկան և նրանց մինչև գոյություն ունեցող կապերը, կանխատեսել աշխատանքի շուկայի կողմից պահանջվող հմտությունները և հետևաբար ուսուցման կարիքները:

Մարզում առաջնահերթ խնդիր է շարունակում մնալ Կապան և Գորիս քաղաքային համայնքներում «Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ների ստեղծման հարցը:

4.4.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Մասնագիտական կրթությունը և ուսուցումը ոչ միշտ են զբաղվածության երաշխիք հանդիսանում: Զբաղվածության քաղաքականության այլ միջոցառումներին զուգահեռ, անհրաժեշտ է ուսուցումը համապատասխանեցնել աշխատանքի շուկայի պահանջներին: Մասնագիտական կրթությունը և ուսուցումը պետք է ներդաշնակեցվի տնտեսության նոր պահանջներին համապատասխանեցնելու միջոցառումների ընդհանուր շրջանակների հետ: Դեռևս հստակ դիրքորոշում չի ձևավորվել առ այն, թե ուսուցման ինչպիսի կարիքներ պետք է բավարարեն կամ ինչպիսի հմտություններ պետք է ձեռք բերվեն, որպեսզի պատշաճ կերպով հասցեագրվեն տնտեսության կարիքները և առավելագույնի հասցվեն մասնագիտական հաստատությունների շրջանավարտներին և գործազուրկների հնարավորությունները աշխատանք գտնելու ուղղությամբ:

Հետագայում նույնպես հետևողական աշխատանքներ պետք է տարվեն սոցիալական ծառայությունների մատչելիության և որակի բարձրացում ուղղությամբ:

Մարզում գործում են երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոններ, հասարակական կազմակերպությունների կողից իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում, որոնք կրում են ժամանակավոր բնույթ:

Բնագավառում կարևորվում է պետական հովանավորչության հարցը, որպեսզի նշված կենտրոնների գործունեությունը չվտանգվի:

5. ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

5.1 Քաղաքականության վերլուծություն

ՀՀ Սյունիքի մարզում 2010թ. ՄԶԾ կարևորագույն նպատակներից է գյուղատնտեսության գործունեության համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների ձևավորման և կատարելագործման միջոցով բուսաբուծական և անասնապահական մթերքների ծավալների ավելացումը, արտադրության արդյունավետության բարձրացումը, իրացման խնդիրների լուծումը, որի արդյունքում կավելանա գյուղացիական տնտեսությունների եկամուտները և կկրճատվի աղքատությունը գյուղական բնակավայրերում:

Գյուղատնտեսության բնագավառում նախատեսվող կարևոր միջոցառումների ընդհանուր գումարը 2010թ. կազմել է մոտ 604.1 մլն դրամ, որտեղ ներդրումներ են նախատեսված ինչպես պետական բյուջեի, այնպես էլ միջազգային և այլ դոնոր կազմակերպությունների միջոցներով:

2010թ. միջոցառումները հիմնականում ուղղվել են ֆերմերային և գյուղացիական տնտեսությունների կերարտադրության, արհեստական սերմնավորման, կաթնարտադրության խթանման, հացահատիկային կուլտուրաների սերմարտադրության, սորտաթարմացման բնագավառներին անասնապահության և դաշտավարության զարգացման ծրագրերում աջակցելու գործընթացներին:

2010թ ՀՀ պետական բյուջեի, միջազգային կազմակերպությունների և ֆինանսական այլ աղբյուրների միջոցով իրականացվել են գյուղատնտեսության աջակցության որոշակի ծրագրեր.

- «Ակցիա սովի դեմ» կազմակերպության կողմից 2010թ. իրականացվել է խոշոր եղջերավոր անասունների արհեստական սերմնավորման, կերարտադրության և կաթնարտադրության ծրագիր, որով նախատեսված 89.8 մլն դրամ գումարի միջոցառումներն իրականացվել են ամբողջությամբ:

- «Շվեյցարիայի Զարգացման և համագործակցության գործակալության» կողմից Գորիսի տարածաշրջանի 16 համայնքներում իրականացվել է անասնապահության զարգացման ծրագիր (ներդրումների ծավալը՝ նախատեսված տարեկան 240.7 մլն դրամ, իրականացվել է 228.4 մլն դրամ):

- ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրով Սյունիքի մարզում բրուցելոզ հիվանդության դեմ պայքարի փորձնական ծրագրի շրջանակներում իրականացվել է խոշոր և մանր եղջերավոր անասունների՝ համապատասխանաբար 1639 և 47510 պատվաստումներ:

- Պետական բյուջեով ոռոգման համակարգում վերակառուցման նպատակով կատարվել է 65.0մլն դրամի չափով ներդրում:

- 2011թ. «Կապանի տարածաշրջանի ֆերմերների ասոցացիա» ՀԿ-ը Կապանի տարածաշրջանի 18 համայնքներում իրականացրել է 3 ծրագիր, որի ընդհանուր գումարը կազմել է 8446.9 հազ դրամ:

- 2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ մարզում առկա 1126 տրակտորներից զարնան գյուղատնտեսական աշխատանքներին պատրաստ էին 857-ը, 172 հացահատիկահավաք կոմբայներից՝ 147-ը, 26 կերահավաք կոմբայներից՝ 26-ը:

- Մարզում կարևորում է նաև հացահատիկի սերմարտադրության, սերմաթարմացման և սորտափորձարկմանն ուղղված միջոցառումները, որոնց ուղղությամբ աշխատանքներ տարվում են:
 - 2010թ. Շինուհայրի համայնքում հիմնվել է մրգի հավաքման և մթերման կետ:

5.2 Իրականացման առաջընթացը

2010թ. գյուղատնտեսության ոլորտում իրականացվել են 591.9 մլն դրամի ծրագրեր՝ ՀՀ պետական բյուջեի և միջազգային դոնոր կազմակերպությունների կողմից /տես աղյուսակ 12/:

Պետական բյուջեի շրջանակներում կատարվել է 417787 գլուխ խոշոր, 82872 գլուխ մանր եղջերավոր անասունների, 28383 գլուխ խոզերի, 30840 փեթակ մեղուների հակահամաճարակների դեմ պատվաստումներ:

Մարզ է ներկրվել հացահատիկի 4 նոր սորտեր, սորտափորձարկման նպատակով:

Մարզում զգալիորեն բարելավվել են խորհրդատվական աշխատանքները: Տարբեր դոնորների հետ ֆինանսական աջակցությամբ ուսուցումներ և խորհրդատվական աշխատանքներ են կազմակերպվել մարզպետարանի, ԳԱՄԿ-ի, ՓՄՁ-ՁԱԿ-ի և հասարակական այլ կազմակերպությունների կողմից:

Այդ աշխատանքները կշարունակվեն տարվա ընթացքում:

Աղյուսակ 5 Գյուղատնտեսության ոլորտի արդյունքային ցուցանիշները.

Ամփոփ նկարագիր	Արդյունքային ցուցանիշ	Թիրախ /տարեկան պլան/	Փաստացի տարեկան արդյունքը
Ավելացնել գյուղատնտեսության համախառն արտադրությունը, նվազեցնել ազգաբնակչության աղքատությունը	1. Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը	41.0 մլրդ դրամ	36.0 մլրդ դրամ
Արդյունք 1. Մարզի հողային և մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործում:	1.1 Օգտագործվող վարելահողերի, խոտհարքների և արոտավայրերի մակերեսը	226800հա	226635 հա
	1.2 Չօգտագործվող վարելահողերի տարածքը	6100 հա	6100 հա
	1.3 Ոռոգելի մշակաբույսերի ցանքատարածությունների	6308 հա	6308 հա

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

	մակերեսը 1.4 Գյուղատնտեսության ոլորտում զբաղված աշխատուժի տեսակարար կշիռը	22 %	22 %
Արդյունք 2. Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության և համախառն արտադրանքի ծավալների բարձրացում	2.1 Կարտոֆիլի համախառն արտադրանքը 2.2 Կարտոֆիլի բերքատվությունը 2.3 Հացահատիկի համախառն արտադրությունը 2.4. Հացահատիկի միջին բերքատվությունը 2.5 Կոշտ կերերի արտադրությունը 2.6 Բանջարանոցային մշակաբույսերի ցանքատարածությունները	29,6հազ.տոննա 165 g/հա 29,3հազ.տոննա 16g/հա 120 հազ.տոննա 965 հա	23.6հազ.տոննա 143.5 g/հա 23.6հազ.տոննա 8.3g/հա 110 հազ.տոննա 965 հա
Արդյունք 3. Ոռոգման համակարգի բարելավում	3.1 Ոռոգվող գյուղատնտեսական նշանակության հողերի մակերեսը 3.2 Մարզում վերականգնված ոռոգման ցանցերի ընդհանուր երկարությունը՝ 3.3 ԶՕԸ-երին ոռոգման աշխատանքների կազմակերպման համար ՀՀ պետությունից հատկացումների չափը	3308հա 410կմ 65.0 մլն դրամ	3308հա 410կմ 65.0 մլն դրամ
Արդյունք 4. Գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվության ավելացում, որակի բարելավում և հիվանդությունների կանխում	4.1 Կաթի արտադրության ծավալները 4.2 Մսի արտադրության ծավալները 4.3 Կաթի իրացման ծավալները 4.4 Մսի իրացման ծավալները 4.5 Բրդի իրացման	56.8 հազ տ 9,98հազ տ 9150 տ 9980 տ 66 տ	28,6 հազ տ 9,98 հազ տ 9150 տ 9980 տ 66 տ

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

	<p>ծավալները</p> <p>4.6 Ձվի իրացման ծավալները,</p> <p>4.7 Արհեստականորեն սերմնավորված խոշոր և մանր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը</p> <p>4.8 Համաճարակների դեմ պատվաստված անասնագլխա-քանակը</p>	<p>24.9 մլն հատ</p> <p>5448գլուխ</p> <p>559882 գլուխ</p>	<p>24.9 մլն հատ</p> <p>5448 գլուխ</p> <p>320851 գլուխ</p>
<p>Արդյունք 5.</p> <p>Գյուղատնտեսության արտադրական ենթակառուցվածքների բարելավում</p>	<p>5.1 Մեծածախ առևտրում ընդգրկված ֆերմերների քանակը</p> <p>5.2 Սառնարանների տարողունակությունը, 50տ. և 236խոր.մ /ընդամենը՝ 3 սառնարան/</p> <p>5.3 Գործարկված կաթի ընդունման և նախնական վերամշակման կետերի տարողունակությունը, 328տոննա, /ընդամենը՝ 28 կաթի կետ/</p> <p>5.4 Փոքր սպանդանոցների տարողունակությունը, 150խոր.մ /ընդամենը՝ 1 արտոնագրված սպանդանոց/</p> <p>5.5 Ոռոգվող հողերի մակերեսը 6623հա, նախորդ տարվա նկատմամբ՝ 5% աճ</p> <p>5.6 Հիմնանորոգված անասնաբուժական լաբորատորիաների թիվը</p>	<p>245 ֆերմեր</p> <p>50տ -236խոր.մ</p> <p>450տոննա</p> <p>28 կաթի կետ</p> <p>150խոր.մ</p> <p>6623 հա</p> <p>5% աճ</p> <p>2</p>	<p>245 ֆերմեր</p> <p>50տ -236խոր.մ</p> <p>450 տոննա</p> <p>28կաթի կետ</p> <p>150խոր.մ</p> <p>6623 հա</p> <p>5% աճ</p> <p>2</p>

5.3 Խնդիրները

Տարեկան աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումների իրականացման ընթացքում առաջացած ամենամեծ խոչընդոտը տարվա ընթացքում միջին ցուցանիշներից ավելի երկարատև տեղումների քանակություններն էին, որից զգալիորեն տուժեցին գյուղատնտեսական մշակաբույսերը:

Ոլորտում մարզի առաջնահերթ խնդիրներն են.

- 1) Գյուղատնտեսական տեխնիկայով ապահովվածության ցածր մակարդակը
- 2) Վերամշակող արտադրամասերի ստեղծումը
- 3) Հացահատիկային մշակաբույսերի որակյալ և կոնդիկցիոն սերմերով ապահովվածությունը
- 4) Մարզում սպանդանոցի և համակցված կերերի արտադրամասերի հիմնումը
- 5) Մարզի 12 համայնքներում հակակարկտային համակարգերի տեղադրումը

5.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

2011թ. պետք է հետևողականորեն շարունակվեն վերոնշյալ խնդիրների լուծմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, ֆերմերային և գյուղացիական տնտեսությունների կերարտադրության, արհեստական սերմնավորման, կաթնարտադրության խթանման, հացահատիկային կուլտուրաների սերմարտադրության, սորտաթարմացման բնագավառներին, անասնապահության և դաշտավարության զարգացմանն աջակցելու գործընթացները:

6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

6.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Մարզի բնապահպանական իրավիճակը բարելավելու, շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների պահպանության և կառավարման խնդիրները լուծելու նպատակով նախատեսվել է աշխատանքներ տանել հետևյալ ոլորտներում՝

- 1) Անտառային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում
- 2) Կենցաղային աղբի հեռացման և արդյունաբերական վտանգավոր թափոնների կառավարման խնդիրների կառավարում
- 3) Զրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում
- 4) Հողերի դեգրադացիայի կանխումը և անապատացմանը նպաստող անտրոպոգեն գործոնների նվազեցումը
- 5) Մարգագետինների և արոտավայրերի բարելավում և արդյունավետ օգտագործում:

2009թ Մեղրու տարածաշրջանում հիմնադրվել է <<Արևիկ>> ազգային պարկը և <<Զանգեզուր>> արգելավայրը, որոնք զբաղեցնում են համապատասխանաբար 34401.8 հա և 17368.77 հա տարածք, որոնց կայացման գործընթացը շարունակվել է 2010 թվականին:

2010թ. ընթացքում որոշակի աշխատանքներ են տարվել մարզում գործող աղբավայրերի բարեկարգման և նորերի ստեղծման ուղղությամբ: Մարզի 6 քաղաքային համայնքներում մշակվել է աղբավայրերի պլան, կառուցվել և ցանկապատվել են գործող 42 աղբավայրերը: Գործում են միջհամայնքային աղբահեռացման 6 կազմակերպություններ, որոնք գործունեություն են ծավալում համաձայն կնքված պայմանագրերի:

<<Հայաստանի պահպանվող տարածքների համակարգի զարգացում>> ՄԱԶԾ_ԳԷՖ միջին ծավալի ծրագրի շրջանակներում իրականացվել է փորձի փոխանակում Ավստրիայի Կարինցիա և Շտիրիա ֆեդերատիվ գավառների հետ, որի հիմնական նպատակն էր ուսումնասիրել նշված գավառների փորձը բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարման ոլորտում, մասնավորապես՝ տեղական համայնքների հետ համատեղ արգելավայրերի կառավարման և բիզնես պլանների մշակման, մոնիթորինգի կազմակերպման, էկոլոգիական տուրիզմի զարգացման և եկամտաբեր գործունեության միասնական իրականացմանը: Այցը իրականացվել է 2010թ սեպտեմբերի 27-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը:

Հայաստանի հետ Գերմանական ֆինանսական համագործակցության շրջանակներում Գերմանական KFW բանկի, ՀՀ բնապահպանության նախարարության հետ կնքված համաձայնագրի համաձայն սկսվել է Շիկահողի կենսոլորտային արգելոցի և շրջակա համայնքերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը՝ 6.0 մլն ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարով: Ծրագրի մեկնարկը տրվել է 2010թ հոկտեմբերի 11-ին:

6.2 Իրականացման առաջընթացը

Աղյուսակ 6 Բնապահպանության ոլորտի արդյունքային ցուցանիշները

Հ/Հ	Միջոցառման անվանումը	Արդյունքային ցուցանիշներ	Թիրախ	Փաստացի տարեկան
1	Մարզային կառույցների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակական կազմակերպությունների, ԲՊՏ Սյունիքի տարածքային բաժնի համագործակցության համար ինստիտուցիոնալ հիմքերի ստեղծում	Մեղրիի տարածաշրջանում «Արևիկ» ազգային պարկի ստեղծում /ԱՊ/ Համայնքները մասնակցություն տարածքների պլանավորման, կառավարման աշխատանքներին /12 համայնքներ ներգրավված են այդ աշխատանքներում/	12 համայնք	12 համայնք
2	ԱՊ տարածքում իրականացվող շինարարության և ծրագրերի վերաբերյալ հանրային կարծիքի ուսումնասիրություն, ՀԿ-երի միջոցով հանրային լուսմաների կազմակերպում	Համայնքային 5 կազմակերպությունների մասնակցություն ԱՊ տարածքում իրականացվող աշխատանքներին Հ/Կ -ների ակտիվ գործունեություն Մարզի 4 համայնքներում ՀԿ-րի կողմից հանրային լուսմաների կազմակերպում	5 կազմ. 4 ՀԿ 26 հանրային լուսմաներ	5 կազմ. 4 ՀԿ 26 հանրային լուսմաներ
3	Անտառների կառավարման բարելավում	Հիմնադրված անտառի մակերեսը, Ստեղծման փուլում է գտնվում Կապանի տարածաշրջանում մեկ տնկարանային տնտեսություն /տարեկան արտադրվում է 149520տնկի/ Մարզի անտառտնտեսություններում նոր անտառների տնկում, անտառլրացման, անտառվերականգնման և նախորդ տարիներին հիմնված անտառի լրացման աշխատանքների կատարում Անտառամիջյան ճանապարհների բարեկարգում	10հա 149520տնկի 15հա տնկում 10հա լրացում 8,5կմ կառուցում 7,5կմ բարեկարգ	10հա 52000տնկի 15հա տնկում 10հա լրացում 8,5կմ կառուցվել է 7,5կմ բարեկարգ

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

			գում	վել է
4	Ազարակի, Ողջի և Նորաշենիկ գետերի վերահսկողության կազմակերպում	Նշված գետերի ջրի լաբորատոր ստուգում: Այդ նպատակով կեղտաջրերի հեռացման ցանցի բարելավում	27 նմուշ	27 նմուշ
5	Արտադրական և կենցաղային թափոնների տեղադրման համակարգի կատարելագործում	Խոշոր բնակավայրերի աղբավայրերի կառավարման պլանների կազմում	6	6
6	«Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն հատկացումներ համայնքներին	Կապան, Ազարակ և Քաջարան քաղաքային համայնքներին բնապահպանական վճարների հատկացում	120.4 մլն դրամ	120.4 մլն դրամ

6.3 Խնդիրները

Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների պահպանության և կառավարման խնդիրները մեծ չափով առկա են նաև Սյունիքի մարզում: Դրանք են՝ անտառային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարումը, կենցաղային աղբի հեռացման և արդյունաբերական վտանգավոր թափոնների կառավարման խնդիրները, ջրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարումը, օգտագործումը, հողերի դեգրադացիայի կանխումը, անապատացմանը նպաստող անտրոպոգեն գործոնների նվազեցումը, մարգագետինների բարելավումը և արդյունավետ օգտագործումը:

6.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Անտառներով համեմատաբար հարուստ Սյունիքը գտնվում է որոշակի հակասական վիճակում՝ մի կողմից առկա են հարուստ և գեղատեսիլ անտառներ, իսկ մյուս կողմից՝ հանքային պաշարներով՝ մետաղներով, քարերով հարուստ ընդերքը հանքարդյունահանվում է, որը սոցիալ-տնտեսական դրական հետևանքների հետ մեկտեղ մարզում առաջացրել է բնապահպանական բազում խնդիրներ:

Գործող հանքարդյունաբերությանը զուգահեռ իրականացվում է նաև հանքային պաշարների հետազոտություն և գնահատում, որը կարող է մարզի տարածքում փոխել հանքարդյունաբերության աշխարհագրությունը: Հանքարդյունաբերության տեղաշարժը, կլուծի բազմաթիվ ռազմավարական հարցեր, բայց էկոլոգիայի տեսանկյունից լուրջ մտահոգությունների պատճառ է, քանի որ՝ որքան շատանան հանքավայրերը, այնքան կմեծանա շրջակա միջավայրի աղտոտվածությունը, կվտանգվի անտառների ճակատագիրը:

Կարևոր է համայնքների, հասարակության լայն շերտերի մասնակցությունը բնապահպանության հարցերում: Այստեղ համայնքների, հասարակության և պետության փոխհամաձայնեցված, ներդաշնակ գործունեությունը կարող է ապահովվել միայն տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակության լայն խավերի, հասարակական կազմակերպությունների ակտիվ ներգրավման միջոցով: Օրենսդրական բավարար բազա կա /<< Սահմանադրություն, << միջազգային պայմանագրեր, «Տեղեկատվության ազատության մասին» << օրենք, << օրենսգրքեր և այլն/, հասարակությանը նույնպես այս գործընթացներում ներգրավելու համար և այդ ներգրավվածությունը որոշակի չափով առկա է, սակայն այն բավարար համարել չի կարելի, քանզի ակնկալվում է ավելի մեծ մասնակցություն այս խնդիրներին: Ինչ-որ տեղ հասարակության անբավարար մասնակցությունն այստեղ հենց մարդկանց մի ստվար հատվածի կրավորական դիրքորոշման արդյունք է:

7. ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

7.1 Քաղաքաշինություն

7.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2010 թվականին քաղաքաշինության բնագավառի հիմնախնդիրները կապված են մարզի ուսումնական հաստատությունների կառուցման և հիմնանորոգման, ոմբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով անօթևան մնացած քաղաքացիների բնակարանային խնդիրների լուծման նպատակով համապատասխան փաստաթղթերի նախապատրաստման, զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման, մարզի համայնքների կողմից իրականացվող քաղաքաշինական գործունեության վերահսկողության հետ:

7.1.2 Իրականացման առաջընթացը

Ուսումնական հաստատությունների կառուցում և հիմնանորոգում

Ելնելով մարզում կրթության ոլորտի ներկա իրավիճակից՝ կրթության որակի և մատչելիության բարձրացումը դիտվում է որպես այս ոլորտի զարգացման գերակա նպատակ:

2010թ.-ի պետական բյուջեով մարզի կրթական 1 հաստատության կառուցման ու 3 դպրոցների և ուսումնական հաստատությունների հիմնանորոգման համար պետական բյուջեով նախատեսվել է 203,94 մլն. դրամ, որից 41,54 մլն. դրամը՝ «Եղեգի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ-ի կառուցման, 20,0 մլն. դրամը՝ «Անգեղակոթի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի, 20,0 մլն. դրամը՝ «Տեղի թիվ 1 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի և 122,4 մլն. դրամը՝ «Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման համար: Վերջինիս հիմնանորոգման աշխատանքները ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից չեն իրականացվել: Բարեգործական հիմնադրամների միջոցներով 123,29 մլն. դրամով հիմնանորոգման և վերանորոգման աշխատանքներ են կատարվել մարզի 7 դպրոցներում, որից 88,6 մլն. դրամը՝ «Շինուհայրի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման, 3,69 մլն. դրամը՝ Ռուս-հայկական ժամանակակից հումանիտար ակադեմիայի Կապանի մասնաճյուղի ջեռուցման համակարգի կառուցման, 19,0 մլն. դրամը՝ Դավիթբեկ գյուղի դպրոցի մարզադահլիճի վերանորոգման, 5,0 մլն. դրամը՝ Տանձատափ գյուղի դպրոցի վերանորոգման, 4,0 մլն. դրամը՝ Կապանի թիվ 10 դպրոցի մարզադահլիճի վերանորոգման, 3,0 մլն. դրամը՝ Ագարակ քաղաքի դպրոցի թեքահարթակի կառուցման և 37,2 մլն. դրամը՝ Սիսիան քաղաքի թիվ 3 և 4 դպրոցների պատուհանների փոխման համար:

Ընդհանուր առմամբ 2010 թվականին վերոնշյալ օբյեկտների հիմնանորոգման և կառուցման նպատակով կատարվել է 236,06 մլն. դրամի ներդրում:

Ըստ առանձին օբյեկտների, տվյալները ներկայացվում են աղյուսակի տեսքով:

Աղյուսակ 7. 2010 թվականի մարզում իրականացված օբյեկտների հիմնանորոգման և կառուցման վերաբերյալ

Հ/Հ	Օբյեկտի անվանումը	Տարեկան նախատեսված /մլն դրամ/	2010թվականի փաստացի կատարված /մլն դրամ/
1	«Եղեգի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ-ի կառուցում	41,54	40.72
2	«Անգեղակոթի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգում	20,0	19.63
3	«Տեղի թիվ 1 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգում	20,0	19.59
4	«Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգում	122,4	0
5	«Շինուհայրի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգում	88,6	85.5
6	Ռուս-հայկական ժամանակակից հումանիտար ակադեմիայի Կապանի մասնաճյուղի ջեռուցման համակարգի կառուցում	3,69	3,69
7	Դավիդ-բեկ գյուղի դպրոցի մարզադահլիճի վերանորոգում	19.0	17.80
8	Տանձատափ գյուղի դպրոցի վերանորոգում	5,0	5.0
9	Կապանի թիվ 10 դպրոցի մարզադահլիճի վերանորոգում	4.0	3.96
10	Ագարակ քաղաքի դպրոցի թեքահարթակի կառուցում	3.0	2.97
11	Սիսիան քաղաքի թիվ 3 և 4 դպրոցների պատուհանների փոխումը	37,2	37,2
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	364,43	236,06

Բնակարանաշինություն և քաղաքաշինական այլ խնդիրներ

Մարդկային աղքատության հետ առնչվող հիմնախնդիրների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Սյունիքի մարզի մարդկային աղքատության հաղթահարման գերակայություններն առնչվում են նաև բնակչության բնակարանային ապահովման հետ:

Ռմբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով մարզի բնակավայրերում 118 անհատական տներ դարձել էին չշահագործվող, վերականգնման

ենթակա: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թվականի սեպտեմբերի 6-ի «Գումար հատկացնելու մասին» N 997-Ա որոշմամբ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանին հատկացված 45,0 մլն. դրամի հաշվին ցույց տրված պետական ֆինանսական աջակցության շնորհիվ վերականգնվել է 31 անհատական տուն: Մնացած 87 չշահագործվող, վերականգնման ենթակա անհատական տների համար 2010 թվականին կազմվել են վերականգնման աշխատանքների նախահաշվային փաստաթղթերը, սակայն ֆինանսական միջոցների բացակայության պատճառով նշված աշխատանքները չեն իրականացվել:

Շարունակվել են զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները: 2010 թվականին համապատասխան ընթացք է տրվել Կապանի, Սիսիանի, Գորիսի, Ագարակի և Քաջարանի քաղաքային ու Կորնիձորի գյուղական համայնքների կողմից բնակարանային պայմանների բարելավման նպատակով հաշվառման վերցրված 18 ընտանիքների անձնական գործերին: Բնակարան գնելու նպատակով երկու ընտանիք ստացել է ֆինանսական աջակցություն:

Մշակույթի զարգացման համար պայմանների ստեղծում

2010 թվականի ընթացքում Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ կառուցվել է Գորիսի Վ.Վաղարշյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի շենքի ջեռուցման համակարգը, որը պայմաններ է ստեղծել ձմռան ամիսներին ներկայացումների և այլ միջոցառումների կազմակերպման ու անցկացման համար: Ներդրումների չափը կազմել է 26,0 մլն դրամ: 82,8 մլն դրամով հիմնանորոգվել է Սիսիան քաղաքի մշակույթի տունը և կառուցվել ջեռուցման համակարգը, 77,1 մլն դրամով հիմնանորոգվել է Ագարակ քաղաքի մշակույթի տունը, 42,9 մլն դրամով Անգեղակոթ գյուղի մշակույթի տունը և 45.77 մլն դրամով Խնձորեսկ գյուղի մշակույթի տունը:

<<Երկիր մշակույթ>> բարեգործական կազմակերպության /Ֆրանսիա/ կողմից հատկացված 11.0 մլն դրամով վերանորոգման աշխատանքներ են կատարվել Եղվարդ գյուղի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցում:

<<Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ>> միջազգային բարեգործական կազմակերպության միջոցով 5,5 մլն դրամով՝ բարեկարգվել է Ագարակ գյուղի հուշահամալիրի տարածքը և վերանորոգվել երկեղեցու տանիքը:

Բարերար Կորյուն Ղարախանյանի միջոցների հաշվի 54,0 մլն. դրամով կառուցվել է Ճակատեն գյուղի հուշահամալիրը:

Առողջապահություն

Ամբողջությամբ իրագործելով ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը և 2010թ. ծրագրով նախատեսված միջոցառումները՝ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանը ուշադրություն է դարձրել մարզի տարածաշրջաններում գործող առողջապահական

կառույցների հիմնանորոգմանը, ինչպես նաև նոր առողջապահական օբյեկտների կառուցմանը:

2010թ. Գորիս քաղաքում ավարտվել է ինվազիվ կարդիոլոգիայի կենտրոնի շինարարությունը, որը շահագործումից հետո կհագեցվի արդիական բուժ.սարքավորումներով և գործիքներով: Կենտրոնում կներդրվեն նորագույն բժշկական տեխնոլոգիաներ, որոնք թույլ կտան իրականացնել ինվազիվ սրտաբանական հետազոտություններ, կորոնար զարկերակների ստենտավորում, սրտի վիրահատական միջամտություններ: Կատարված շինմոնտաժային աշխատանքների ծավալը կազմել է 199,16 մլն դրամ:

«Ձ առողջապահության նախարարության ԾԻԳ-ի կողմից վարկային ծրագրի շրջանակներում 52,3 մլն դրամով ավարտվել են Տեղ գյուղի առողջության առաջնային պահպանման կենտրոնի կառուցման աշխատանքները:

2010 թվականին ավարտվել է նաև Գորիսի հիվանդանոցի մասնաշենքի հիմնանորոգումը, ինչպես նաև հիվանդանոցին կից նոր եռահարկ շինության կառուցումը: Շինարարական աշխատանքներին ուղղված ներդրումները կազմել են 523,1 մլն դրամ:

2010 թվականին բարեգործական հիմնադրամների միջոցների հաշվին ավարտվել է Ագարակի անասնաբուժական և բույսերի կարանտինի սահմանային հսկիչ կետի կառուցումը /175.7 մլն դրամ/, Գորիս քաղաքից դեպի սրտաբանական կենտրոն տանող ճանապարհի կառուցումը /11.9 մլն դրամ/, ընթացքի մեջ են Կապանի բժշկական կենտրոնի մանկական բաժանմունքի մասնաշենքի հիմնանորոգման աշխատանքները, որտեղ 2010 թվականին կատարվել է 116.0 մլն դրամի աշխատանք:

Աղյուսակ 8 Առանձին օբյեկտների տվյալները

Հ/Հ	Օբյեկտի անվանումը	Տարեկան նախատեսված / մլն դրամ/	2010 թվականի փաստացի կատարված /մլն դրամ/
1	Ագարակի անասնաբուժական և բույսերի կարանտինի սահմանային հսկիչ կետի կառուցում	175.7	175.7
2	<Ձանգեզուր> սրտաբանական կենտրոնի կառուցում Գորիս քաղաքում	199.16	199.16
3	Կապանի բժշկական կենտրոնի մանկական բաժանմունքի մասնաշենքի հիմնանորոգում	116.0	116.0
4	Գորիս քաղաքի հիվանդանոցի հիմնանորոգում	523.1	523.1
5	Տեղ գյուղի պոլիկլինիկայի կառուցում	52.3	52.3
6	Գորիս քաղաքից դեպի սրտաբանական կենտրոն տանող ճանապարհի	11.9	11.9

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

կառուցում		
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1078.16	1078.16

«Դատաիրավական բարեփոխումներ» ԾԻԳ-ի միջոցների հաշվին ավարտվել է առաջին ատյանի Գորիսի և Մեղրի քաղաքի ընդհանուր իրավասության դատարանի նստավայրի շենքերի կառուցումը, որտեղ համապատասխանաբար կատարվել են 109,6 մլն դրամի և 438,73 մլն դրամի աշխատանքներ:

7.1.3 Խնդիրները

Մարզի տարածքում կատարվող քաղաքաշինական աշխատանքների կատարման համար առաջանում են որոշակի դժվարություններ և խնդիրներ, մասնավորապես շինարարական աշխատանքները ժամանակին և որակով սկսելու ու կատարելու համար խոչնդոտ է հանդիսանում ֆինանսական միջոցների բացակայությունը կամ այն ժամանակին չտրամադրումը:

7.1.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Անհրաժեշտ է բարելավել բնակավայրերի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի մշակման, հանրակրթական դպրոցների շինարարության և հիմնանորոգման, առողջապահական, մշակութային, մարզական օբյեկտների, բնակֆոնդի և վարչական շենքերի հիմնանորոգման, բնակարանաշինության, բարեկարգման, բազմաբնակարան շենքերի կառավարման գործընթացները:

7.2 Ճանապարհաշինություն

7.2.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Ճանապարհաշինության ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է առկա ճանապարհային ցանցի հիմնանորոգմանը, վերականգմանն ու պահպանմանը:

2010 թ. ՄԶԾ աշխատանքային պլանով նախատեսվել էր

ա/ միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների նորոգում

բ/ միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ պահպանության և շահագործման աշխատանքներ

գ/ մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ պահպանության և շահագործման աշխատանքներ

Վերոհիշյալ աշխատանքներն իրականացնելու համար հիմնանորոգման ժամանակ կատարվել են ինչպես փոսային նորոգում, այնպես էլ միաշերտ ասֆալտբետոնյա ծածկի կառուցման աշխատանքներ, իսկ վերանորոգման, և սպասարկման ժամանակ՝ նաև կոպճապատման և հողային հարթեցման աշխատանքներ

7.2.2 Իրականացման առաջընթացը

Աղյուսակ 9 Ճանապարհաշինության ոլորտի 2010թ. բյուջե

h/ h	Միջոցառման անվանումը	Հիմնանորոգման ենթակա ճանապարհներ			
		Նախատեսված տարեկան		Փաստացի տարեկան	
		գումար /մլն դրամ/	Երկարություն /կմ/	գումար /մլն դրամ/	Երկարություն /կմ/
1	Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների նորոգում	2729.464	27.064	2729.464	27.064
2	Մարզային նշանակության ճանապարհների նորոգում	-	-	-	-
3	Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում	88,587	0,42	88,587	0,42
4	Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների ընթացիկ և ձմեռային	888,9	433,2 / 289,95*	658.7 / 230.19*	433.2 / 289,95*

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

	պահպանություն				
5	Մարզային նշանակության ճանապարհների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն	105.239	197,3 / 220,8*	70,248 / 34,991**	197,3/ 220,8*

* Ծանոթություն -- Աղյուսակում համարիչը ցույց է տալիս ընթացիկ պահպանության ապտոճանապարհի երկարությունը /ամառային սպասարկում/, իսկ հայտարարը ձմեռային պահպանության ապտոճանապարհի երկարությունը:

** Ծանոթություն -- Աղյուսակում համարիչը ցույց է տալիս ընթացիկ պահպանության համար նախատեսված գումարը /ամառային սպասարկում/, իսկ հայտարարը ձմեռային պահպանության համար նախատեսված գումարը:

Ընդհանուր առմամբ տարբեր ֆինանսավորման աղբյուրներով 2010 թվականի ընթացքում մարզի ճանապարհաշինարարական և այլ կազմակերպությունների կողմից իրականացվել է ավելի քան 7,0 մլրդ դրամի աշխատանքներ, որից համաշխարհային բանկի միջոցներով մարզում իրականացվել է 3,3 մլն դրամ ընդհանուր գումարի աշխատանքներ, իսկ «Կետբյուջեի միջոցներով» տարբեր նշանակության ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների հիմնանորոգման, պահպանման ու շահագործման, ձմեռային պահպանության համար 3,7 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարի աշխատանքներ:

«Կետբյուջեով իրականացվել է տարբեր նշանակության ճանապարհների հիմնանորոգման համար՝ 2,7 մլրդ դրամ, պետական նշանակության ճանապարհների ձմեռային պահպանության, ընթացիկ պահպանման ու շահագործման համար՝ 900 մլն. դրամ, մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային պահպանության, ընթացիկ պահպանման ու շահագործման համար՝ 105,239 մլն. դրամ:

88.587 մլն դրամով ավարտվել է Որոտան-Ույծ կամուրջի կառուցման աշխատանքները:

Ավարտվել է Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման առաձին ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման աշխատանքները՝ 2329.257 մլն դրամ ընդհանուր արժեքով:

Ավարտվել է միջպետական նշանակության Մ-17 Կապան-Ծավ տարբեր ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման աշխատանքները՝ 122,983 մլն դրամ ընդհանուր արժեքով:

Հիմնանորոգվել է Հ-82, Մ2-Լիճք-Տաշտուն հանրապետական նշանակության ճանապարհի 4,192 կմ հատվածը՝ 188,637 մլն դրամ արժեքով:

Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ իրականացվել է մարզի կենսական նշանակության ճանապարհների բերեկարգման աշխատանքները, այդ թվում՝

Մ-2-Շինուհայր-Հալիձոր ճանապարհահատվածի 11,975 կմ-ի վերականգնման շինարարական աշխատանքներ 1980 մլն դրամ ընդհանուր արժեքով:

Սիսիան-Աղիտու 4,8 կմ ճանապարհահատվածի վերականգնման շինարարական աշխատանքներ 600,0 մլն դրամ արժեքով:

Ազարակ-Կարճևան 4,3կմ ճանապարհահատվածի վերականգնման շինարարական աշխատանքներ 581,0 մլն դրամ արժեքով:

Մ-12-Խնձորեսկ 1,8կմ ճանապարհահատվածի վերականգնման շինարարական աշխատանքներ 150,0 մլն դրամ արժեքով:

Հասարակական տրանսպորտի աշխատանքներն անվտանգ կազմակերպելու և բարելավելու նպատակով ներմարզային 22 երթուղիներում ուղևորափոխադրումներն իրականացնող կազմակերպությունների ընտրության համար կազմակերպվել և սահմանված կարգով անց են կացվել նոր մրցույթներ:

7.2.3 Խնդիրներ

Մարզի տարածքում կատարվող ճանապարհաշինական աշխատանքների կատարման ժամանակ առաջանում են որոշակի դժվարություններ և խնդիրներ՝ մասնավորապես եղանակային անբարենպաստ պայմանները /շինարարական աշխատանքների սկսմանը զուգահեռ /ապրիլ, մայիս, հունիս ամիսներին/ բավականին երկար ժամանակով սկսվեցին անձրևային եղանակներ, ինչը խոչնդոտ հանդիսացավ աշխատանքների ժամանակին և որակով կատարմանը:

7.2.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Անհրաժեշտ է ապահովել տարվա բոլոր եղանակներին տրանսպորտային միջոցների հուսալի և անխափան երթևեկությունը, մարզային նշանակության ճանապարհների երկարակեցությունը, շահագործումը և պահպանումը, համայնքների և մարզկենտրոնի միջև մշտական տրանսպորտային կապը, ինչպես նաև հեռավոր գյուղական համայնքների բնակչության մոտ նկատվող արտահոսքի միտումը:

Անհրաժեշտ է բարելավել ճանապարհաշինական փաստաթղթերի մշակման, մարզային ենթակայության ճանապարհների շինարարության և հիմնանորոգման կառավարման գործընթացները:

7.3 Ջրամատակարարում և ջրահեռացում

7.3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Այս ոլորտի քաղաքականությունը հիմնականում ուղղված է բնակչությանը հասանելի, մատչելի և որակյալ խմելու ջուր մատակարարելու խնդրին, որն ուղղակիորեն կնպաստի մարզի բնակչության աղքատության նվազեցմանը:

Ոլորտում անհրաժեշտ են զգալի ներդրումներ՝ ներառյալ ջրամատակարարման առկա համակարգերի պահպանման և վերականգնման, ոլորտում գործող ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև ջրամատակարարման համակարգերի արդիականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսավորումը:

Ջրամատակարարող ընկերությունների կառավարման համակարգերի բարելավումը նույնպես կնպաստի մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացմանը: Այդ ընկերությունների ֆինանսական կենսունակությունը պայմանավորված է շահագործման ծախսերի արդյունավետությամբ և վճարների հավաքագրման մակարդակի բարելավմամբ: Բացի այդ անհրաժեշտ է նաև նվազեցնել ջրի կորստի մակարդակը, որը հիմնականում ջրամատակարարման ցանցերի անմխիթար վիճակի հետևանքն է: Ջրի հաշվառման անկատար համակարգի բարելավումը նույնպես հանդիսանում է ոլորտի քաղաքականության կարևոր ուղղություններից մեկը:

ԿԶԾ-ն կարևորում է խմելու ջրի մատչելիության և հասանելիության, ինչպես նաև ջրի որակի խնդիրները, որոնք էապես ազդում են բնակչության կենսամակարդակի վրա: Մարզի 7 քաղաքային և 102 գյուղական համայնքներից միայն 6 քաղաքային (Կապան, Գորիս, Սիսիան, Քաջարան, Մեղրի, Ագարակ) և 13 գյուղական (Սյունիք, Աճանան, Քարահունջ, Հարթաշեն, Շինուհայր, Խոտ, Հարժիս, Հալիձոր, Ույծ, Աշոտավան, Իշխանասար, Սպանդարյան, Կարճևան) համայնքներն են խմելու ջուրը ստանում կենտրոնացված ջրամատակարարման համակարգերից, որտեղ սահմանված կարգով կատարվում է ջրի վարակազերծում: Մյուս բնակավայրերի, հատկապես գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ցանցերը հանդիսանում են համայնքային սեփականություն և գտնվում են խիստ անբարվոք ու մաշված վիճակում, ինչը լուրջ խնդիրներ է առաջացնում բնակչությանը ստանդարտներին համապատասխան որակյալ ջրամատակարարման հարցում: Գլխամասային կառույցները չունեն սանիտարական պահպանման գոտիներ, բնակչությանը տրվող ջուրը հիմնականում չի վարակազերծվում:

Նշված խնդիրների լուծման նպատակով 2010 թվականին իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

<<Վորյոյ Վիժն ինթերնեյշնլ>> միջազգային բարեգործական կազմակերպության միջոցով 9,1 մլն դրամով վերանորոգվել են Գեղի, Տանձավեր գյուղերի և Կապան քաղաքի Շղարշիկ, Աշոտավան թաղամասերի ջրամատակարարման ցանցերը:

<<Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾՎԿԳ>> ՊՀ-ի կողմից հատկացված 30,12 մլն դրամով վերականգնվել է Կորնիձոր համայնքի ջրամատակարարման համակարգը:

<<Հայջրնուկոյուրի>> ՓԲԸ կողմից 303,0 մլն դրամով բարելավվել է Սիսիան քաղաքի ջրամատակարարման ներքին ցանցը:

«ՇԵՆ և GHF» ԲՀՀ –ի միջոցների հաշվին կառուցվել է Ծավ գյուղի խմելու ջրագծը, և վերանորոգվել Վարդանիձոր գյուղի արտաքին խմելու ջրագծը, որի ուղղությամբ կատարվել է 46,99 մլն. դրամի աշխատանք:

Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի միջոցներով կառուցվել է Մեղրի քաղաքի Արաքսաշեն թաղամասի արտաքին խմելու ջրագծը /30,27մլն դրամ/:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի միջոցների հաշվին 56,2 մլն դրամով կառուցվել է Նոնաձոր գյուղի խմելու արտաքին ջրատարը:

«Գյուղական ձեռնակությունների և փոքր առևտրային գյուղատնտեսական զարգացման ծրագիր» ԾԻԳ-ի միջոցների հաշվին 20,04 մլն դրամով կառուցվել է Քարաշեն գյուղի խմելու ջրագծի ներքին ցանցը:

Լեհաստանի դեսպանատան ֆինանսավորմամբ 6,55 մլն դրամով կառուցվել է Շիկահող գյուղի արտաքին խմելու ջրագիծը:

7.3.2 Իրականացման առաջընթացը

Աղյուսակ 10 Ջրամատակարարման ոլորտի 2010թ. բյուջե

Հ/Հ	Միջոցառման անվանումը	Պլանավորված տարեկան, մլն դրամ	Փաստացի մլն. դրամ
1	Սիսիան քաղաքի ջրամատակարարման ներքին ցանցի բարելավում	303,0	303,0
2	Կորնիձոր համայնքի ջրամատակարարման համակարգի վերականգնում	30,12	30,12
3	Նոնաձոր գյուղի խմելու ջրատարի կառուցում	56,2	56,2
4	Տանձավեր գյուղի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	3,66	3,66
5	Կապան քաղաքի Շղարշիկ թաղամասի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	3,1	3,1
6	Կապան քաղաքի Աշոտավան թաղամասի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	1,1	1,1
7	Գեղի գյուղի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	1,24	1,24
8	Մեղրի քաղաքի Արաքսաշեն թաղամասի ջրամատակարարման համակարգի կառուցում	30,27	30,27
9	Ծավ գյուղի խմելու ջրատարի կառուցում	28,0	25,64
10	Վարդանիձոր գյուղի խմելու ջրագծի արտաքին ցանցի վերանորոգում	21,0	21,35
11	Քարաշեն գյուղի խմելու ջրագծի նորքին ցանցի կառուցում	20,04	20,04
12	Շիկահող գյուղի խմելու ջրագծի արտաքին ցանցի կառուցում	6,55	6,55
	Ընդամենը	504,28	502,27

7.3.3 Խնդիրները

Մարզի համայնքների խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ցանցերի հիմնական մասը ունեն 30-40 տարվա հնություն, խարխլված են և ենթակա են հիմնանորոգման: Պետբյուջեի և այլ ներդրողների սուղ միջոցները բավարար չեն հիմնախնդիրները կարգավորելու համար, մինչդեռ ՀՀ պետական բյուջեով այդ նպատակով ֆինանսական միջոցներ չեն նախատեսվում:

7.3.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ցանցերը հանդիսանում են համայնքային սեփականություն և գտնվում են խիստ անբարվոք ու մաշված վիճակում, ինչը լուրջ խնդիրներ է առաջացնում բնակչությանը ստանդարտներին համապատասխան որակյալ ջրամատակարարման հարցում: Գլխամասային կառույցները չունեն սանիտարական պահպանման գոտիներ, բնակչությանը տրվող ջուրը հիմնականում չի վարակազերծվում:

Հաջորդ տարվա բյուջետային հայտերը կազմելիս պետք է հաշվի առնվեն մարզի զարգացման ծրագրով նախատեսված առաջնահերթությունները:

7.4 Գազամատակարարում

7.4.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Գազիֆիկացումը մարզի զարգացման կարևոր նախապայմաններից մեկն է: Երկարատև ձմեռները և այլ ընտանքային էներգիայի աղբյուրների բացակայությունը ընդգծում են բնական գազի մատակարարման հրատապությունը համայնքների համար: Միաժամանակ գազի առկայությունը յուրաքանչյուր տնային տնտեսությունում հնարավորություն կտա տնտեսել տարեկան շուրջ 10-12 խ.մ. վառելիքայտ, որն իր հերթին նշանակում է շրջակա միջավայրի էկոհամակարգի բարելավում:

Համայնքներում գերակայություն է համարվում գազամատակարարման ցանցի կառուցումը:

2010 թվականին շարունակվել են մարզի բնակավայրերի գազաֆիկացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները: Տարվա ընթացքում <<այռուգազարդ> ՓԲԸ-ի կողմից բաժանորդների թիվը ավելացվել է 530-ով, որից 310-ը բազմաբնակարան շենքերի բնակարաններ են, իսկ 220-ը՝ անհատական տներ: Տարեսկզբի 22406-ի դիմաց բաժանորդների թիվը տարեվերջին հասել է 22936-ի, կամ աճը կազմել է 2,4%, իսկ խորհրդային տարիների համեմատ այն աճել է 52,5%-ով: Գազիֆիկացվել է նաև 19 ձեռնարկություն: Կառուցվել է 2,3 կմ գազատար նոր ցանց, 3 հատ գազակարգավորիչ կետ: Անվտանգության ապահովման նպատակով բնակարաններում տեղադրվել է 9491 հատ անվտանգության ազդանշանիչ ինքնաշխատ համակարգ, որից 7376-ը առանձնատներում, իսկ 2115-ը՝ բազմաբնակարան շենքերում: 42 նման համակարգեր են տեղադրվել նաև ձեռնարկություններում:

<<Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ>>-ի (IFAD) միջոցներով 87,34 մլն դրամով գազիֆիկացվել են Կապան քաղաքի Վաչագան թաղամասը և Անգեղակոթ ու Աղիտու գյուղական համայնքները:

7.4.2 Իրականացման առաջընթացը

Աղյուսակ 11 Գազամատակարարման ոլորտի 2010թ. բյուջե

Հ/Հ	Միջոցառման անվանումը	Պլանավորված , տարեկան /մլն դրամ/	Փաստացի /մլն դրամ/
1	Անգեղակոթ գյուղի արտաքին գազատար ցանցի կառուցում	19,11	19,11
2	Աղիտու գյուղի արտաքին գազատար ցանցի կառուցում	30,39	30,39
3	Կապան քաղաքի Վաչագան թաղամասի արտաքին գազատար ցանցի կառուցում	37,84	37,84
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	87,34	87,34

7.4.3 Խնդիրները

Չնայած բաժանորդների թիվը խորհրդային տարիների համեմատ աճել է շուրջ 52,5%-ով, կամ նախկինում 22406-ի դիմաց այն կազմել է 22936 բաժանորդ, մարզում գազիֆիկացումն իրականացվում է դանդաղ տեմպերով: Մարզի 135 բնակավայրերից գազիֆիկացված է ընդամենը 29 բնակավայր:

<<Հայրուսգազարդ>> ՓԲԸ-ի ներդրումները բավարար չեն ապահովելու նույնիսկ հիմնական գազատարին համեմատաբար մոտ գտնվող համայնքների գազաֆիկացման համար:

7.4.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Գազամատակարարման ոլորտում իրականացվելիք ներդրումային քաղաքականությունը պետք է ուղղված լինի գազամատակարարման հասանելիության աստիճանի բարձրացմանը: Անհրաժեշտ է գազիֆիկացման աշխատանքներ իրականացնել ինչպես Մեղրի և Ագարակ քաղաքներում, ինչպես նաև գյուղական և հատկապես սահմանամերձ ու բարձր լեռնային բնակավայրերում, ինչի շնորհիվ կկանխվի բնակչության արտահոսքը և նպաստավոր սոցիալական պայմաններ կստեղծվեն գյուղերի հետագա զարգացման համար:

8. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

8.1 Տարածքային կառավարում

8.1.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Հայաստանի մարզերում ներդրված տարածքային կառավարման համակարգը գործում է արդյունավետությամբ, սակայն շարունակական կատարելագործման կարիք ունի: Դեռևս 2009 թվականից շրջանառության մեջ է ՀՀ Նախագահի 1997 թվականի մայիսի 6-ի «Հայաստանի Հանրապետության մարզերում պետական կառավարման մասին» ՆՀ-728 հրամանագրում փոփոխություններ կատարելու մասին ՀՀ Նախագահի հրամանագրի նախագիծը, որը ներկայացվել է մարզպետարաններին և որի վերաբերյալ Սյունիքի մարզպետարանի կողմից նույնպես ներկայացվել են առաջարկություններ:

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի սեպտեմբերի 19-ի N1795 որոշմամբ հաստատված ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի կազմակերպական կառուցվածքը ՀՀ կառավարության 2009 թվականի ապրիլի 2-ի N329-Ն որոշմամբ ենթարկվեց փոփոխությունների: Մարզպետարանի կառավարման նոր կազմակերպական կառուցվածքը հնարավորություն է տալիս հիմնականում լուծելու առկա հիմնախնդիրները և արդյունավետ կերպով իրականացնելու մարզպետի լիազորությունները: Հետագայում այս փոփոխությունների դինամիկան կարող է շարունակվել, քանի որ համակարգը պետք է հարմարեցվի գոյություն ունեցող զարգացումներին: Հայաստանի տարածքային կառավարման էլեկտրոնային համակարգի ներդրման արդյունքում Սյունիքի մարզն ինտեռնետում ներկայացված է պաշտոնական էջով (<http://syunik.region.am>): Դա հնարավորություն է տալիս հրապարակային դարձնել տարածքային կառավարման մարմինների գործունեությունը՝ ապահովելով անհրաժեշտ տեղեկատվություն: Էլեկտրոնային կառավարման բնագավառում Սյունիքի մարզպետարանում որոշակի քայլեր արդեն արվել են: Առկա է տվյալների բավարար բազա, որը սակայն կարիք ունի համակարգման, տվյալների թարմացման, ինչպես նաև դրանից օգտվելու մեխանիզմների մշակման: ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունվարի 15-ի N40-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2009 թվականի գերակա խնդիրների ծրագրով գերակա խնդիր է համարվել նաև ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրումը ՀՀ տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, որի լուծման քայլ է հանդիսանում էլեկտրոնային փաստաթղթաշարժի «Mulberry» համակարգի ներդրումը ՀՀ մարզպետարաններում: Mulberry համակարգը 2009 թվականի դեկտեմբերին վերջնականապես ներդրվել է մարզպետարանում:

8.1.2 Իրականացման առաջընթացը

Սյունիքի մարզում 2010 թվականին շարունակվել են տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերի կատարելագործման, ինչպես նաև

քաղաքացիական հասարակության հիմքերի ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումները:

Տարածքային կառավարման բնագավառում 2010 թվականին Սյունիքում իրագործվել է հետևյալը.

- 1) Մարզպետին օրենսդրությամբ վերապահված լիազորությունների շրջանակներում ֆինանսների, քաղաքաշինության, բնակարանային և կոմունալ տնտեսության, տրանսպորտի և ճանապարհաշինության, գյուղատնտեսության և հողօգտագործման, կրթության, առողջապահության, սոցիալական ապահովության, մշակույթի և սպորտի, բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում ՀՀ կառավարության տարածքային քաղաքականության իրականացում, ոստիկանության և ազգային անվտանգության, պաշտպանության, կապի, էներգետիկայի, հարկային, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության ու այլ ոլորտներում հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների գործունեության համակարգում:
- 2) Սյունիքի մարզպետարանի, հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ստորաբաժանումների, ՏԻՄ-երի, ինչպես նաև ոչ պետական հատվածի փոխհարաբերությունների շարունակական կատարելագործմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում:
- 3) Մարզպետարանի կողմից ՏԻՄ-երին տրամադրվող մեթոդաբանական օգնության, դրա տրամադրման մեխանիզմների հստակեցում և դրանց արդյունավետության բարձրացում:
- 4) Մարզային զարգացման գործընթացներում Սյունիքի մարզի խորհրդի դերը բարձրացնելուն ուղղված միջոցառումներ:
- 5) Մարզպետարանի աշխատակազմի կարողությունների որոշակի հզորացում:
2010 թվականին աճել է մարզպետարանի՝ համակարգիչներով և ժամանակակից կապի միջոցներով հագեցվածության մակարդակը: Շվեյցարիայի Զարգացման և Համագործակցության Գործակալության կողմից ֆինանսավորվող և «Ռազմավարական Զարգացման Գործակալություն» ՀԿ կողմից իրականացվող նախագծերի շրջանակներում Սյունիքի մարզպետարանը համալրվել է 15 նոր համակարգիչներով, 4 տպիչ/սկաներով, ձեռք է բերվել գրասենյակային գույք՝ աշխատանքային հարմարավետ աթոռներով 4 գրասեղան:
- Մարզպետարանի աշխատակազմի ստորաբաժանումների ներքին կառուցվածքի և մասնագետների միջև գործառույթների բաշխման սկզբունքների նույնականությունն ու միասնականությունն ապահովելու նպատակով համապատասխան փոփոխություններ են կատարվել աշխատակազմի առանձին ստորաբաժանումների քաղաքացիական ծառայողների պաշտոնների անձնագրերում: Ընթացել են մարզպետարանի քաղաքացիական ծառայության թափուր պաշտոնների համալրման, ինչպես նաև քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստման ու ատեստավորման շարունակական գործընթացները: Հաշվետու ժամանակաշրջանում վերապատրաստվել է 32, ատեստավորվել՝ 23 քաղաքացիական ծառայող:
- 6) Մարզպետարանի ֆունկցիոնալ գործունեության ապահովման տեսանկյունից

կարևոր, ներքին փաստաթղթաշրջանառության արդյունավետ կազմակերպում և այդ գործընթացում համակարգչային տեխնոլոգիաների պարտադիր կիրառում:

- 7) Մարզպետարանի պաշտոնական տեղեկատվության շրջանառության՝ առավելագույն չափով էլեկտրոնային տարբերակով իրականացում: Հայաստանի տարածքային կառավարման էլեկտրոնային համակարգի ներդրման արդյունքում Սյունիքի մարզն ինտերնետում ներկայացված է պաշտոնական էջով (<http://syunik.region.am>): Դա հնարավորություն է տալիս հրապարակային դարձնել տարածքային կառավարման բնագավառում մարզպետի և մարզպետարանի գործունեությունը: ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունվարի 15-ի N40-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2009 թվականի գերակա խնդիրների ծրագրի համաձայն, 2009 թվականի դեկտեմբերին Սյունիքի մարզպետարանում ներդրվեց Mulberry համակարգը, որը 2010 թվականի արդյունքներով ապահովեց մարզպետարանի գործունեության զգալի արդյունավետություն: 2010 թվականին փաստաթղթաշարժի գերակշիռ մասն իրականացվել է հենց այս համակարգի միջոցով: Զգալիորեն կրճատվել է ավելորդ փաստաթղթաշարժը, բարձրացել աշխատանքի արդյունավետությունը: Չնայած դրան, համակարգը դեռևս կատարելագործման կարիք ունի: Անհրաժեշտ է՝ փաստաթղթերի փոխանակման ալգորիթմը դինամիկ կերպով կատարելագործել, ունենալ դասակարգված էլեկտրոնային պանակներ ստեղծելու, միատեսակ փաստաթղթերը դրանց մեջ պահելու, փաստաթղթերն արագ գտնելու և մի շարք այլ հնարավորություններ:

Բարձր տեխնոլոգիաների արդի արագընթաց զարգացումների ֆոնի վրա առաջացել է նաև մարզի համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում նույնպես այս համակարգը (կամ նմանատիպ համակարգեր) ներդնելու անհրաժեշտությունը: Եթե համակարգը ներդրվի տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, ինչպես նաև հանրապետական գործադիր մարմինների բոլոր տարածքային ստորաբաժանումներում, ապա զգալիորեն կբարձրանա այս մարմինների հետ աշխատելու արդյունավետությունը, համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում կփոխվի կադրերի որակական մակարդակը:

- 8) 2010 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում շրջանառության մեջ է եղել ՀՀ մարզերում տարածքային կառավարման մարմինների գործունեության կարգը սահմանելու մասին ՀՀ Նախագահի նոր հրամագրի նախագիծը, որի վերաբերյալ մարզպետարանի աշխատակազմի կողմից ներկայացվել են մի շարք առաջարկություններ: ՀՀ Նախագահի նոր հրամանագրի ընդունման դեպքում տարածքային կառավարման համակարգը զգալիորեն կկատարելագործվի:

8.1.3 Խնդիրները

Տարածքային կառավարման համակարգում ձևավորված մշակույթի առանձին տարրեր անհրաժեշտ է տարածել նաև տեղական ինքնակառավարման համակարգում: Առանց տեղական ինքնակառավարման համակարգի հետ սերտ համագործակցության հնարավոր չէ ապահովել երկու համակարգերի կառավարման արդյունավետությունը: Այս ենթատեքստում բարձր տեխնոլոգիաների արդի արագընթաց զարգացումների ֆոնի վրա առաջացել է նաև մարզի համայնքների

ղեկավարների աշխատակազմերում նույնպես Mulberry համակարգը կամ նմանատիպ որևէ համակարգ ներդնելու անհրաժեշտությունը: Եթե այդպիսի համակարգ ներդրվի քաղաքապետարաններում ու գյուղապետարաններում, զգալիորեն կբարձրանա համայնքների հետ աշխատելու արդյունավետությունը, համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում կփոխվի կադրերի որակական մակարդակը:

8.1.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Կարելի է հետևություն անել, որ այսօր տարածքային կառավարման համակարգում շեշտադրումը հիմնականում պետք է լինի բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման, համակարգի էլեկտրոնային կառավարման, մարզպետարանի տեխնիկական հագեցվածության մակարդակների բարձրացման, կադրերի որակավորման շարունակական բարձրացման վրա (պետական կառավարման համակարգում, ի տարբերություն մասնավոր առանձին ոլորտների, աշխատակիցների վարձատրության չափը համեմատաբար ցածր է և, բնականաբար, բարձր որակավորում ունեցող կադրերի առկայությունը համակարգում պակասելու միտում ունի, կադրերին ներկայացվող որակական բարձր պահանջները ենթադրում են նաև բարձր աշխատավարձի առկայություն, որն իր հերթին հակադարձ կերպով նպաստելու է ծառայողների որակավորման բարձրացմանը):

8.2 Տեղական ինքնակառավարում

8.2.1 Քաղաքականության վերլուծություն

2010 թվականին մարզի 109 համայնքներում կարևորագույն խնդիր է համայնքների կարողությունների շարունակական բարձրացումը: Համայնքների կարողությունների բարձրացման կարևոր նախապայման է դոտացիաների տրամադրումը: Վերջին տարիների դրական տեղաշարժերից մեկն այն է, որ պետական բյուջեով նախատեսված դոտացիաները բոլոր համայնքներին հատկացվում են 100%-ով: 2010 թվականին Սյունիքի մարզի համայնքների բյուջեներին «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված հատկացումների ընդհանուր ծավալը կազմում է 1.86 մլրդ. դրամ: 109 համայնքների 47.7 տոկոսի ֆինանսավորման գումարը կազմում է յուրաքանչյուրին 3.5 մլն-ական դրամ, 10.1 տոկոսին տրված դոտացիաների գումարները տատանվում են 2.35 մլն դրամից մինչև 3.5 մլն դրամ միջակայքում, 14.7 տոկոսինը՝ 10.0 մլն դրամից մինչև 35.0 մլն դրամ միջակայքում: Առավելագույն ֆինանսավորումը տրված է Կապանի քաղաքային համայնքին՝ ավելի քան 556,4 մլն դրամ: Մյուս քաղաքային համայնքների ֆինանսավորումը 2010 թվականին ունի հետևյալ պատկերը՝ Գորիս՝ ավելի քան 280 մլն դրամ, Սիսիան՝ ավելի քան 201,5 մլն դրամ, Քաջարան՝ ավելի քան 88.0 մլն դրամ, Մեղրի՝ ավելի քան 54.5 մլն դրամ, Ագարակ՝ ավելի քան 52.0 մլն դրամ, Դաստակերտ՝ ավելի քան 4.0 մլն դրամ:

Չլուծված հիմնախնդիր է մնում համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտների հավաքագրման լիարժեք ապահովումը, որի իրականացման համար անհրաժեշտ է գործուն մեխանիզմներ մշակել: Մասնավորապես անհրաժեշտ է համապատասխան փոփոխություններ կատարել «Տեղական ինքնակառավարման մասին», «հողի հարկի մասին», «Գույքահարկի մասին», «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքներում, բարձրացնել հարկային վարչարարության մակարդակը և որակը: Այս առումով անհրաժեշտ է բարձրացնել համայնքի ավագանու՝ որպես համայնքի ներկայացուցչական մարմնի դերը՝ համայնքի գույքի կառավարման, համայնքի ղեկավարի գործունեության վերահսկման մասով:

8.2.2 Իրականացման առաջընթացը

2010 թվականին մարզի համայնքներում շարունակվել է համայնքների կարողությունների շարունակական բարձրացման գործընթացը:

Շարունակվել է համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտների հավաքագրման լիարժեք ապահովմանը նպաստող քայլերի իրականացումը: Համայնքների խոշորացման և միջհամայնքային միավորումների ստեղծման ներկա ֆոնի վրա, վարչատարածքային բարեփոխումների իրականացման նպատակով, համայնքների խոշորացման և միջհամայնքային միավորումների ստեղծման հայեցակարգի համաձայն, ՀՀ վարչապետի 2009 թվականի մայիսի 26-ի N427-Ա որոշմամբ ստեղծված միջգերատեսչական հանձնաժողովի համայնքների խոշորացման հարցերի աշխատանքային խմբի քննարկմանն են ներկայացվել Սյունիքի մարզի Թասիկ և Թանահատ, ինչպես նաև Կուրիս, Գուղեմնիս ու Վահրավար գյուղական համայնքների միավորման՝ համապատասխան համայնքների ավագանիների որոշումներով հավանության արժանացած առաջարկությունները:

Մարզի խորհրդի՝ 2010 թվականին հրավիրված նիստերում քննարկվել և լսվել են մարզպետի գործունեության և մարզի սոցիալ-տնտեսական վիճակի, մարզպետի 2010 թվականի աշխատանքային ծրագրի, սեփական եկամուտների հավաքագրման ընթացքի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեությանն առնչվող խնդիրների, ինչպես նաև գյուղատնտեսության, առողջապահության, կրթության և այլ բնագավառների ու ոլորտների մասին հարցեր: Մարզպետարանի կայքում տեղադրվել է մարզի խորհրդի անցկացված նիստերի մասին տեղեկատվությունը:

Լսվել և քննարկվել են նաև համայնքների ու հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների ղեկավարների առաջարկություններն ու դիտողությունները մարզպետարանի, մարզային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեության, համայնքներում իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ:

ՀՀ տարածքային կառավարման նախարար, փոխվարչապետի 2010 թվականի փետրվարի 23-ի «Վարչական հսկողության 2010 թվականի աշխատանքային ծրագիրը հաստատելու մասին» N34-Ա հրամանի համաձայն, Սյունիքի մարզի 14 համայնքներում վարչական հսկողություն է իրականացվել տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության նկատմամբ: Ուսումնասիրությունների արդյունքում արձանագրված

թերություններն ու բացթողումները շտկվել են, օրենքով սահմանված գործառույթների իրականացումը համապատասխանեցվել է ՀՀ օրենսդրության պահանջներին: Կատարված աշխատանքների վերաբերյալ եռամսյակային հաղորդումներ են ներկայացվել ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն:

Միաժամանակ իրավական հսկողություն է իրականացվել համայնքներից ստացված ավագանիների որոշումների նկատմամբ: Ապահովվել են ոչ իրավաչափ որոշումների նկատմամբ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 77⁵ հոդվածով սահմանված ընթացակարգերը: Դրանց արդյունքում ՀՀ օրենսդրությանը հակասող որոշումները վերանայվել և համապատասխանեցվել են օրենքի պահանջներին, դատական կարգով դրանք գանգատարկելու անհրաժեշտություն չի եղել:

ՀՀ օրենսդրությամբ իրեն վերապահված իրավասության շրջանակներում Մարզպետը 2010 թվականին ապահովել է մարզի 14 համայնքներում տեղական ինքնակառավարման մարմինների հերթական և արտահերթ ընտրության նախապատրաստման ու անցկացման աշխատանքները: Կազմակերպական օժանդակություն է ցույց տրվել ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովներին ու համայնքների ղեկավարներին՝ ընտրությունների նախապատրաստման և անցկացման՝ օրենքով սահմանված ընթացակարգերի ամբողջական իրականացումն, ինչպես նաև դրանց հրապարակայնությունն ու թափանցիկությունն ապահովելու ուղղությամբ:

Մեթոդական օժանդակություն է ցուցաբերվել նորընտիր տեղական ինքնակառավարման մարմիններին՝ իրենց լիազորությունների ստանձնման ու գործունեության կազմակերպման հարցերում:

Մարզպետարանը, սահմանված կարգով, իր իրավասությունների շրջանակներում լուծում է տվել տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից բարձրացված հարցերին, համապատասխան առաջարկություններ և միջնորդություններ ներկայացրել ՀՀ կառավարություն և ՀՀ նախարարություններ:

Համագործակցելով համայնքային ծառայության ոլորտի պետական լիազոր մարմնի հետ համակարգված աշխատանքներ են տարվել համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում համայնքային ծառայության մասին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված ընթացակարգերի ամբողջական իրականացումն ապահովելու ուղղությամբ:

Մարզպետարանի՝ ըստ տարածաշրջանների, համայնքների ղեկավարների և աշխատակազմերի քարտուղարների հետ պարբերաբար անցկացվող աշխատանքային խորհրդակցությունների ընթացքում քննարկվել են համայնքային ծառայության պաշտոնների անվանացանկերում փոփոխություններ կատարելու անհրաժեշտության, թափուր պաշտոնների համալրման, մրցույթների և ատեստավորման գործընթացների կազմակերպման, համայնքային ծառայողների անձնական գործերի վարման և համայնքային ծառայության մասին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված մյուս գործառույթների պատշաճ կատարման հարցերը: Ապահովվել է մարզի համայնքային ծառայողների վերաբերյալ տվյալների շտեմարանների փոփոխված տվյալների՝ սահմանված ժամկետներում հավաքագրումը և դրանց պարբերաբար ներկայացումը ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն:

2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ մարզում առկա է համայնքային ծառայության 399 պաշտոն: Թափուր պաշտոնների համալրման համար հայտարարվել է 42, կայացել է 35 մրցույթ, որից համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերի քարտուղարների թափուր պաշտոնների համար՝ 7 մրցույթ: Թափուր պաշտոնների համալրման գործընթացը շարունակվելու է 2011 թվականին՝ համայնքային ծառայության մասին օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: 2010 թվականին մարզում ավարտվել են համայնքային ծառայողների առաջին վերապատրաստման աշխատանքները: 2010 թվականի ընթացքում առաջին վերապատրաստում է անցել 31 համայնքային ծառայող:

Մարզպետարանը վերահսկողություն է իրականացրել համայնքային ծառայողների վերապատրաստման գործընթացի նկատմամբ, ապահովել է համայնքային ծառայության թափուր պաշտոնները համալրելու համար հայտարարված մրցույթների հրապարակայնությունը, կազմվել և սահմանված ժամկետներում ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն են ներկայացվել համայնքային ծառայության թափուր պաշտոնները համալրելու համար հայտարարված մրցույթների ժամանակացույցերը, անհրաժեշտ միջոցներ են ձեռնարկվել մարզի 8 համայնքներում կադրային գործի վարման նկատմամբ վերահսկողության շրջանակներում հայտնաբերված թերությունների վերացման ուղղությամբ: Նշված գործառույթների վերաբերյալ սահմանված ժամկետներում տեղեկատվություն է ներկայացվել Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարություն:

Մարզպետարանը 2010 թվականին աշխատանքներ է տարել տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության բարելավման ուղղությամբ: Համայնքների ղեկավարների և աշխատակազմերի աշխատակիցների մասնագիտական գիտելիքների ու աշխատանքային ունակությունների կատարելագործման նպատակով պարբերաբար նրանց հետ, ըստ տարածաշրջանների, մարզպետարանի համապատասխան ստորաբաժանումների մասնագետների կողմից անց են կացվել խորհրդատվական բնույթի սեմինար-պարապմունքներ, իսկ «Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման ակադեմիա» ՊՈԱԿ-ի կողմից 2010 թվականին վերապատրաստվել են համայնքների 76 ղեկավարներ ու ավագանիների անդամներ: Ապահովվել է վերապատրաստման գործընթացի կազմակերպման ու հսկողություն իրականացնելու վերաբերյալ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարար, փոխվարչապետի հանձնարարականի կատարումը:

Համայնքների ավագանիների դերակատարության ու պատասխանատվության բարձրացման նպատակով համայնքներում կազմվել են գործավարության մատյաններ, համապատասխան շենքային պայմանների առկայության դեպքում առանձնացվել են ավագանու անդամների աշխատասենյակներ, իսկ դրանց բացակայության դեպքում՝ անհրաժեշտ աշխատանքային տարածքներ:

Մարզի համայնքներում հանրային իրազեկման գործընթացն արդյունավետ և օրենսդրության պահանջներին համապատասխան իրականացնելու նպատակով ձեռնարկվել են միջոցներ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների շրջանակներում տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հրապարակայնության ապահովման, ինչպես նաև համայնքներում հանրային իրազեկման գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման ուղղությամբ:

Մարզպետարանի կայքում հրապարակվել են համայնքների ղեկավարների 2010 թվականի գործունեության վերաբերյալ տարեկան հաշվետվությունները, տեղադրվել համայնքների ավագանիների կողմից ընդունված որոշումները: Համայնքներում «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի պահանջների համաձայն տեղեկատվական վահանակների միջոցով ապահովվել է տեղական ինքնակառավարման մարմինների նորմատիվ իրավական ակտերի հրապարակումը: Ընթացքի մեջ է համապատասխան համայնքների հանրությանը համայնքների ղեկավարների 2010 թվականի գործունեության վերաբերյալ տարեկան հաշվետվությունների ներկայացման գործընթացը: Մշտական հսկողություն է իրականացվում տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հակակոռուպցիոն միջոցառումների իրականացման նպատամար և սահմանված պարբերականությամբ արդյունքները ներկայացվում ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն:

Առանձնակի ուշադրության է արժանացել ՀՀ տարածքային կառավարման նախարար, փոխվարչապետի 2009 թվականի հունվարի 26-ի N05-Ն հրամանով հաստատված համայնքային ծառայողների գրանցամատյանի վարման կարգի համաձայն, Սյունիքի մարզի քաղաքային և գյուղական համայնքների ղեկավարների կողմից համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերի համայնքային ծառայողների, այդ թվում՝ ժամկետային աշխատանքային պայմանագրով համայնքային ծառայության պաշտոն զբաղեցնող, ինչպես նաև պաշտոնից ազատված անձանց վերաբերյալ գրանցամատյանները (Ձև1, Ձև2) սահմանված ժամկետներում և պատշաճ լրացված վիճակում ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարությանը տրամադրելու խնդիրը: Համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերին այս հարցում ցույց է տրվել մեթոդական ու խորհրդատվական օգնություն և առաջարկվել է սահմանված կարգով լրացնել գրանցամատյանները, պարբերաբար թարմացնել դրանցում առկա տվյալները և փոփոխությունների դեպքում ներկայացնել ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն:

Տեղական ինքնակառավարման համակարգում կարևոր և դեռևս ամբողջությամբ չլուծված խնդիրներից մեկը շարունակում է մնալ համայնքների տեխնիկական զինվածության մակարդակի բարձրացումը: 2010 թվականի ընթացքում օրակարգային կարևոր խնդիրներից էր մարզի բոլոր համայնքների՝ ժամանակակից համակարգչային սարքավորումներով ապահովման հարցը, որը շարունակական լուծում է ստացել: Աշխատանքներ են տարվել համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերի տեխնիկական վերազինման ուղղությամբ: Սեփական և արտաքին միջոցների ներգրավմամբ մարզի 70 գյուղական համայնքներ ապահովված են համակարգչային տեխնիկայով, իսկ 60 համայնքներում մշտապես գործում է ինտերնետային կապ: Համայնքների հետ էլեկտրոնային հեռահաղորդակցման ապահովման ու տեղեկատվության փոխանակման օպերատիվության նպատակով մարզպետարանի օժանդակությամբ բոլոր 109 համայնքներն ունեն էլեկտրոնային հասցեներ:

Այս խնդիրը գտնվում է ՀՀ կառավարության ուշադրության կենտրոնում: Դեռևս 2009 թվականին Զարգացման միջազգային ընկերակցության և Հայաստանի Հանրապետության միջև կնքված N3891-AM վարկային պայմանագրի շրջանակներում պետական հատվածի արդիականացման ծրագրի (ՊՀԱԾ) նպատակների համար ձեռք բերված համակարգչային տեխնիկայի որոշակի քանակություն ՀՀ կառավարության

2009 թվականի հուլիսի 16-ի «Գույք ամրացնելու և նվիրելու մասին» N805-Ա որոշման 1-ին կետի 3-րդ ենթակետի ու 4-րդ կետի համաձայն նվիրաբերվել է նաև Սյունիքի մարզի 12 համայնքների և այժմ ծառայում է «Համայնքային կառավարման տեղեկատվական համակարգի» շահագործման նպատակներին: Չնայած դրան, մարզի համայնքների մի մասը մնում է առանց համակարգիչների: Այդ համայնքների ղեկավարներին առաջարկվել է հնարավոր ծրագրերով կամ համայնքի բյուջեի միջոցներով ապահովել համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերի՝ համակարգչային տեխնիկայով ու սարքավորումներով համալրման գործընթացը:

Շվեյցարիայի Զարգացման և Համագործակցության Գործակալության կողմից ֆինանսավորվող և «Ռազմավարական Զարգացման Գործակալություն» ՀԿ կողմից իրականացվող «Անասնապահության զարգացման ծրագիր Սյունիքի մարզում» Նախագծով Գորիսի տարածաշրջանի 16 թիրախային համայնքներում իրականացվող Համայնքային Կառավարման Տեղեկատվական Համակարգի ներդրման նախաձեռնության շրջանակներում անց են կացվել «Համայնքների էլեկտրոնային կառավարում» «Բյուջետավորում», «Գործավարություն» և «Կառավարիչ» դասընթացները՝ նշված համայնքների ղեկավարների, համայնքների ղեկավարների տեղակալների, աշխատակազմերի քարտուղարների, հաշվապահների, օպերատորների և մարզպետարանի ներկայացուցիչների հետ:

2010 թվականին մարզպետարանի ուշադրության կենտրոնում է եղել համայնքային զարգացման ծրագրերի իրականացումը: Առավելապես ուշադրություն է դարձվել համայնքային ենթակառուցվածքների (ճանապարհներ, ջրամատակարարման, ջեռուցման, գազամատակարարման համակարգեր, կապի միջոցներ, սոցիալական և կրթական ենթակառուցվածքներ) վերականգնմանն ուղղված ծրագրերի վրա:

Տեղական ինքնակառավարման բնագավառի 2010 թվականի ՄԶԾ գերակայություններին համահունչ Սյունիքի մարզում 2010 թվականին իրականացվել են նաև հետևյալ միջոցառումները.

- 1) Համայնքների բյուջետային կարողությունների ամրապնդում ու զարգացում, բյուջեների հավաքագրման մակարդակի բարձրացում
- 2) Աջակցություն համայնքներին՝ առկա առաջնահերթ հիմնախնդիրների բացահայտման և դրանց լուծման գործում
- 3) Համայնքային ծառայության գործընթացի ներդրման ընթացքում առաջացած խնդիրների պարբերաբար քննարկումների կազմակերպում, որն իրականացվել է ըստ մարզի տարածաշրջանների, յուրաքանչյուր ամսվա վերջին ուրբաթ օրը կազմակերպվող սեմինար-խորհրդակցությունների ժամանակ:

8.2.3 Խնդիրները

Տարածքային կառավարման համակարգի «Խնդիրները» ենթավերնագրի տակ նշվել է, որ համակարգում ձևավորված մշակույթի առանձին տարրեր անհրաժեշտ է տարածել նաև տեղական ինքնակառավարման ոլորտում: Փաստորեն այս երկու ոլորտներն իրականում սերտ համագործակցության մեջ են, սակայն երկու համակարգերի կառավարման բարձր արդյունավետություն ապահովելու համար անհրաժեշտ է կիրառել ավելի հստակ մեխանիզմներ: Արդեն նշվել է, որ բարձր

տեխնոլոգիաների արդի արագընթաց զարգացումների ֆոնի վրա առաջացել է նաև մարզի համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում նույնպես Mulberry համակարգը կամ նմանատիպ որևէ համակարգ ներդնելու անհրաժեշտությունը: Եթե համակարգը ներդրվի քաղաքապետարաններում ու գյուղապետարաններում, զգալիորեն կբարձրանա համայնքների հետ աշխատելու արդյունավետությունը, համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում կփոխվի կադրերի որակական մակարդակը, կգործարկվեն ոլորտների խնդիրների լուծման համանման եղանակներ:

8.2.4 Քաղաժ դասերը և հետագա քայլերը

Կարելի է հետևություն անել, որ այսօր տեղական ինքնակառավարման համակարգում նույնպես շեշտադրումը հիմնականում պետք է լինի բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման, համակարգի էլեկտրոնային կառավարման, համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերի տեխնիկական հագեցվածության մակարդակների բարձրացման, կադրերի որակավորման շարունակական բարձրացման վրա (տեղական ինքնակառավարման համակարգում նույնպես, ի տարբերություն մասնավոր առանձին ոլորտների, աշխատակիցների վարձատրության չափը համեմատաբար ցածր է և, բնականաբար, բարձր որակավորում ունեցող կադրերի առկայությունը համակարգում պակասելու միտում ունի, իսկ մարզի գյուղական համայնքների մեծ մասում որակյալ կադրերի խիստ պակաս կա, կադրերին ներկայացվող որակական բարձր պահանջները ենթադրում են նաև բարձր աշխատավարձի առկայություն, որն իր հերթին հակադարձ կերպով նպաստելու է համայնքային ծառայողների որակավորման բարձրացմանը):

8.3 Քաղաքացիական հասարակություն

8.3.1 Քաղաքականության վերլուծություն

Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերի գործունեության կարևոր ուղղություններից մեկը պետք է լինի հասարակության մի մասի՝ մարզում ընթացող գործընթացների նկատմամբ կրավորական և սպասողական դիրքորոշման աստիճանական վերացումը և հասարակության լայն խավերի ընդգրկումը, մասնակցությունը մարզային և համայնքային զարգացման գործընթացներին: Այս հարցը լուծելու համար օրենսդրության առումով բավարար պայմաններ կան, խնդիրը մարդկանց որոշակի հատվածի հոգեբանության, հոգեկերտվածքի և մտածողության վերափոխման մեջ է, որը պետք է իրականացվի պետական, տարածքային կառավարման ու տեղական ինքնակառավարման մարմինների համապատասխան քայլերի շնորհիվ:

8.3.2 Իրականացման առաջընթացը

2010 թվականի ընթացքում տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների առավել թափանցիկ գործունեությունն ապահովելու նպատակով, մարզպետարանի աշխատակազմի, ՏԻՄ-երի և մարզի հասարակական կազմակերպությունների ջանքերով իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները.

Մարզի տարածքում գործող ՁԼՄ-ների միջոցով հաղորդումների հեռարձակում՝ ներկայացնելով մարզպետի, մարզպետարանի և մարզային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեությունը, գոյություն ունեցող հիմնախնդիրները և կատարվող ծրագրերը, առավել լայն կիրառություն ունեցող օրենքների և նորմատիվ իրավական ակտերի, դրանցում կատարվող փոփոխությունների վերաբերյալ հաղորդագրությունների հրապարակում

- 1) Պարբերաբար և համակարգված ձևով մարզպետի, նրա տեղակալների և մարզպետարանում այլ ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց դեպի համայնքներ այցելությունների կազմակերպում, որոնք ուղեկցվել են տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքի բնակչության հետ հանդիպում-քննարկումներով, որոնց ժամանակ մարզի առաջին դեմքերից բնակչության մի մասը հնարավորություն ունեցավ ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն և բացատրություններ
- 2) Հաշվետու ժամանակահատվածում մարզպետի մոտ իրականացվել է քաղաքացիների կանոնակարգված ընդունելություն: Այն իրականացվել է «Տեղեկատվության ազատության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 7-րդ հոդվածի և ՀՀ Սյունիքի մարզպետի 2009 թվականի մարտի 31-ի N65-Ա որոշմամբ հաստատված կարգով սահմանված դրույթներին համապատասխան:
- 3) Ամսական մեկ անգամ, յուրաքանչյուր ամսվա վերջին երկուշաբթի օրը մարզկենտրոնում կատարվել է քաղաքացիների ընդունելություն:
- 4) Բացի այդ, քաղաքացիների ընդունելություն է կատարվել նաև մարզպետի՝ համայնքներ կատարած ամենամյա այցելությունների ժամանակ՝ ըստ քաղաքացիների արտագնա ընդունելությունների ժամանակացույցի: 2010 թվականի ընթացքում կատարվել է 242 քաղաքացիների ընդունելություն:
- 5) Մարզպետի մոտ քաղաքացիների ընդունելության, նրանց կողմից բարձրացված հարցերի և դրանց ընթացքի մասին պարբերաբար տեղեկատվություն է փակցվել տեսանելի վայրում կամ տեղադրվել մարզպետարանի կայքում: Ի դեպ, կայքում պարբերաբար տեղադրվել է նաև մարզպետի կողմից կատարված քաղաքացիների ընդունելության մասին ամփոփ տեղեկատվություն, ինչպես նաև մարզպետի մոտ քաղաքացիների ընդունելության կարգը:
- 6) Մարզպետարանի կայքում առկա է եղել մարզպետի գործունեության ծրագիրը.
- 7) Մարզպետարանի կայքում տեղադրվել է տարվա ընթացքում անցկացված մարզի խորհրդի նիստերի մասին տեղեկատվությունը, ՁԼՄ-երի միջոցով լուսաբանվել են մարզի խորհրդի բոլոր նիստերը.
- 8) Մարզպետարանի կայքում հրապարակվել են Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզպետի 2010 թվականի տարեկան և ընթացիկ հաշվետվությունները:

- 9) մարզի բոլոր համայնքներում տարվա ընթացքում առկա են եղել տեղեկատվական ցուցատախտակներ.
- 10) Հասարակական կազմակերպությունների և զանգվածային լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների՝ մարզի խորհրդի նիստերին մասնակցության ցուցանիշի բարձրացում
- 11) համայնքների բնակիչների շրջանում իրավունքների և պարտականությունների մասին իրազեկության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների կազմակերպում:
Այս գործընթացի շրջանակներում և ի կատարումն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարար, փոխվարչապետի 2009 թվականի օգոստոսի 11-ի №01/16/4439-09-ի հանձնարարականի, դեռևս 2009 թվականի օգոստոսից Սյունիքի մարզի բոլոր համայնքների ղեկավարներին առաջարկվել է ապահովել համայնքների բյուջեների եռամսյակային և տարեկան հաշվետվությունները, հաստատված բյուջեն և նրանում կատարվող փոփոխությունները համայնքների ղեկավարների աշխատակազմերում ցուցատախտակներին և տեսանելի այլ վայրերում փակցնելու, լրատվամիջոցներով հրապարակելու, սեփական կայք էջերում տեղադրելու գործընթացը, ինչպես նաև համայնքի ղեկավարի աշխատակազմում գործավարության մատյանի, հնարավորության սահմաններում՝ ավագանու աշխատասենյակի առկայությունը: Գործընթացը 2009 թվականի օգոստոսից վերցվել է հսկողության և մարզպետարանի կողմից համայնքներում պարբերաբար կատարվում են ուսումնասիրություններ: Չնայած տեխնիկական և ծրագրային ապահովման (կառավարման գործիքների) անհամապատասխանությանը, Սյունիքի մարզպետարանի պաշտոնական վեբ-կայքում տեղադրվել են մարզի համայնքների զգալի մասի տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավական ակտերը, համայնքների ղեկավարների՝ իրենց գործունեության վերաբերյալ տարեկան հաշվետվությունները: 2011 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ մարզի համայնքներից սեփական վեբ-կայք ունեն միայն Կապանի, Քաջարանի և Սիսիանի քաղաքային համայնքները:
- 12) Մարզպետարանը համակարգված աշխատանքներ է տարել միջազգային կառույցների, բարեգործական և այլ կազմակերպությունների հետ՝ տարեցտարի ապահովելով ներդրումների աճ: Նախնական տվյալներով 2010 թվականի ավելի քան 20.5 մլրդ դրամի ծրագրերից զարգացման ծրագրերը կազմել են 13.6 մլրդ դրամ, մարդասիրական օգնության ծրագրերը՝ 2.2 մլրդ դրամ և վարկային ծրագրերը՝ 4.7 մլրդ դրամ:
- 13) Քաղաքացիական հասարակության ձևավորման գործում, մարզի սպորտային և մարզամշակութային միջոցառումների համատեքստում կարևորվել է երիտասարդության հարցերի լուծմանն ուղղված քաղաքականության զարգացումը և նրա արդյունավետության բարձրացումը: Երիտասարդության հարցերի բնագավառում զարգացման հիմնական գերակայություն է սոցիալ-տնտեսական, իրավաքաղաքական, հոգևոր-մշակութային, սպորտային միջոցառումների կազմակերպական պայմանների ու երաշխիքների ապահովումը երիտասարդների սոցիալական կայացման, նրանց ստեղծագործ ներուժն ի շահ հասարակությանը առավել լիարժեք օգտագործելու համար: Մարզի

Երիտասարդության խնդիրների լուծմանը նպաստում են նաև երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունները: 2010 թվականի փետրվարին ստեղծվեց և իր ակտիվ գործունեությունն սկսեց «Դավիթբեկյան ուխտեր» երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունը, որի մեջ ընդգրկված երիտասարդներն ունեն ակտիվ կենսադիրք, ռազմահայրենասիրական պատշաճ կոփվածք, ազգային արժեքների համակողմանի և խորը իմացություն: «Դավիթբեկյան ուխտեր» երիտասարդական-հայրենասիրական նման կազմակերպության ստեղծումը կարևոր է այն առումով, որ նախորդ տարիներին մարզի երիտասարդությանը տարբեր պատճառներով չհաջողվեց միավորվել կազմակերպական այնպիսի կառույցի մեջ, որ վայելեր սյունիքյան հասարակության և հատկապես երիտասարդության հավատն ու վստահությունը, թեև առաջին հայացքից քիչ չէին և չեն երիտասարդական կազմակերպությունները: «Դավիթբեկյան ուխտերը» եկավ լրացնելու այդ բացը:

8.3.3 Խնդիրները

Անհրաժեշտ է ավելի սերտացնել համագործակցությունը մարզպետարանի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և մարզում գործող հասարակական կազմակերպությունների միջև, որի համար նույնպես պետք է մշակել հստակ մեխանիզմներ:

Երիտասարդության կարևոր խնդիրներից է Կապան քաղաքում լեռնահանքային արդյունաբերության ոլորտի համար միջին մասնագիտական կրթությամբ կադրերի պատրաստման հարցը: Այս առումով Կապան քաղաքում կարևոր է ստեղծել նման կադրերի պատրաստման ուսումնական կենտրոն՝ երիտասարդության համար մատչելի և անվճար ուսուցմամբ:

8.3.4 Քաղած դասերը և հետագա քայլերը

Մարզում գործող մի շարք հասարակական կազմակերպությունների գործունեությունը բավականին արդյունավետորեն է անդրադառնում մարզի և համայնքների սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի վրա: Չնայած դրան, նրանց գործունեությունը մարզի կտրվածքով որոշակի համակարգման կարիք ունի՝ մարզպետարանի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և հասարակական կազմակերպությունների քայլերի ներդաշնակեցման, համաձայնեցման, կրկնություններից ու ավելորդություններից խուսափելու առումով: Խնդրի լուծման համար կարելի է ստեղծել հասարակական կազմակերպությունների գործունեությունը մարզում համակարգող որևէ մարմին /ֆորում/, որի արդյունավետ գործունեության արդյունքում կարելի է ապահովել օպտիմալ լուծումներ:

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

Աղյուսակ 12

Տեղեկանք

ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի 2010թ. տարեկան աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարման վերաբերյալ

Հ/Հ	Միջոցառման համառոտ բովանդակությունը	Գումարը /հազ. դրամ/	Ֆինանսավորման աղբյուրը	Ֆինանսավորման չափը 01.01.2011թ. դրությամբ	Ծանոթություն
1	2	3	4	5	6
ՓՄՁ և մասնավոր հատված					
1	ՊՄՁ ԶԱԿ-ի ներդրումներ	24400.0	ՀՀ պետական բյուջե	24400.0	
2	Վարկային ծրագրեր	3293100.0	Միջազգային դոնոր կազմակերպություններ և բանկեր	3293100.0	
ԸՆԴԱՄՆԵՐ		3317500.0		3317500.0	
Կրթություն					
1	«Եղեգի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ-ի կառուցում	41540.0	ՀՀ պետական բյուջե	40720.0	Ավարտված է
2	«Անգեղակոթի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի շենքի հիմնանորոգում	20000.0	ՀՀ պետական բյուջե	19630.0	Ավարտված է
3	«Տեղի թիվ 1 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի շենքի հիմնանորոգում	20000.0	ՀՀ պետական բյուջե	19590.0	Ավարտված է
4	«Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ի շենքի հիմնանորոգում	122400.0	ՀՀ պետական բյուջե	0.0	Ֆինանսավորման բացակայության պատճառով չի իրականացվել
5	«Շինուհայրի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի շենքի հիմնանորոգում	88600.0	ՀՄՀՆ	85500.0	Ավարտված է
6	Իշխանասարի դպրոցական շենքի կառուցում	15340.7	ՀՄՀՆ	15340.7	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

7	Ռուս-հայկական ժամանակակից հումանիտար ակադեմիայի Կապանի մասնաճյուղի ջեռուցման համակարգի կառուցում	3692.3	Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ	3692.3	Ավարտված է
8	Դավիթ-բեկ գյուղի դպրոցի մարզադահլիճի վերանորոգում	19000.0	<Շեն և GHF>-ԲՀԿ	17800.0	Ավարտված է
9	Տանձատափ գյուղի դպրոցի շենքի վերանորոգում	5000.0	ԱՄՆ-ի <Հայ կրթական հիմնարկություն> ՀՀ մասնաճյուղ	5000.0	Ավարտված է
10	Սիսիան քաղաքի թիվ 3 և 4 դպրոցների պատուհանների փոխում	37200.0	<Հայաստանի վերականգնվող էներգետիկայի և էներգախնայողության հիմնադրամ>	37200.0	Ավարտված է
11	Չամակարգչային դասասենյակների ստեղծում, համալրում և ինտերնետ կապով ապահովում	9072.0	Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոն (ԿՏԱԿ)		Ֆինանսավորման բացակայության պատճառով չի իրականացվել
12	Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում	2193.1	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	2193.1	Ավարտված է
13	Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցում	785.6	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	785.6	Ավարտված է
14	Աշակերտական խորհուրդների անդամների համար դասընթացների կազմակերպում	653.4	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	653.4	Ավարտված է
15	Սոցիալապես անապահով, ծնողազուրկ, բազմազավակ ընտանիքների երեխաների ամառային հանգստի կազմակերպում	13605.8	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	13605.8	Ավարտված է
16	Չատուկ կրթության և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման նպաստավոր պայմանների ստեղծում	3683.4	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	3683.4	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

17	Նախադպրոցական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում /5 ՆՈՒՀ-երի վերանորոգում/	20721.4	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ, համայնքային բյուջեի համաներդրում	20721.4	Ավարտված է
18	Նախադպրոցական հաստատությունների ջեռուցման խնդրի լուծում /Ջեռուցման համակարգի ներդրում մարզի 3 և մոնտաժում 1 ՆՈՒՀ-ում/	4849.8	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ, համայնքային բյուջեի համաներդրում	4849.8	Ավարտված է
19	Նախադպրոցական և հանրակրթական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացում	4854.6	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	4854.6	Ավարտված է
20	Նախադպրոցական հաստատություններին այլ ծառայությունների մատուցում	2824.6	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	2824.6	Ավարտված է
21	Կիրակնօրյա դպրոցներին աջակցություն	3918.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	3918.0	Ավարտված է
22	Դպրոցների վերանորոգում և նյութատեխնիկական բազայի համալրում	20843.5	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ, համայնքային բյուջեի համաներդրում	20843.5	Ավարտված է
Ընդամենը		460778.2		323406.2	
Մշակույթ, սպորտ, երիտասարդության հարցեր					
1	Գորիս Վ. Վաղարշյանի անվան պետական թատրոնի շենքի ջեռուցման համակարգի կառուցում	18951.6	Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամ	18951.6	Կշարունակվի 2011 թվականին
2	Սիսիան քաղաքի մշակույթի պալատի վերանորոգում	63172.9	Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամ	63172.9	Ավարտված է
3	Ագարակ քաղաքի մշակույթի պալատի վերանորոգման աշխատանքների ավարտում	77120.5	Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամ	77100.0	Ավարտված է
4	Եղվարդ գյուղի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու վերանորոգում	11000.0	«Երկիր մշակույթ» ԲԿ	11000.0	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

5	Ճակատեն գյուղի հուշահամալիրի կառուցում	54000.0	Բարերար Կորյուն Ղարախանյան	54000.0	Ավարտված է
6	Ազարակ գյուղի հուշահամալիրի տարածքի բարեկարգու և եկեղեցու տանիքի վերանորոգում	5508.0	«Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ	5508.0	Ավարտված է
7	Խնձորենկի մշակույթի կենտրոնի վերանորոգում	45788.0		45788.0	Ավարտված է
8	«Կապանի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ- ի շենքի հիմնանորոգում	95000.0	Նախատեսվել էր ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից		ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից համապատասխան ֆինանսական միջոցներ չեն հատկացվել
9	Մշակութային և մարզական միջոցառումների անցկացում	15786.8	ՀՀ պետական բյուջե, «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ	15786.8	Ավարտված է
10	Խաղահրապարակների կառուցում Կապան, Դավիթ-Բեկ, Ծավ և Գեղանուշ համայնքներում	16392.0	«Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ, համայնքային բյուջեի համաներդրում	16392.0	Ավարտված է
11	Կապանի մշակույթի կենտրոնին սարքավորումների տրամադրում, տիկնիկային թատրոնի ստեղծում	2585.0	ՀՀ պետական բյուջե, «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ	2585.0	Ավարտված է
Ընդամենը		405304.8		310284.3	
Առողջապահություն					
1	«Զանգեզուր» ինվազիվ /էնդովասկուլյար/ կարդիոլոգիական կենտրոնի կառուցման շարունակություն	433429.1	«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամ	433429.1	Ավարտված է
2	«Կապանի» ԲԿ մանկական մասնաշենքի հիմնանորոգում	236255.9	«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամ	236255.9	Ավարտված է
3	«Գորիսի» ԲԿ հիվանդանոցային մասնաշենքի վերակառուցում	523114.0	«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ	523114.0	Ավարտված է
4	«Տեղի» ԱԱՊԿ մասնաշենքի վերակառուցում, «Տաթևի» ԱԱՊ կենտրոնի հիմնանորոգում	79160.0	«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ	79160.0	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

5	«Գորիսի» ԲԿ, «Շինուհայրի», «Տեղի» ԱԱՊ, «Ազարակի հիվանդանոց», «Սյունիքի մարզային նյարդահոգեբուժական դիսպանսեր» ՓԲԸ-ներին ժամանակակից սարքավորումների տրամադրում, Սիսիանի տարածաշրջանի 5 ԲՄԿ հագեցում բուժ. պարագաներով, դասընթացների կազմակերպում	213857.0	«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ, «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	213857.0	Ավարտված է
6	ԲՄԿ-ում աշխատող 60 բուժքույրերի վերապատրաստում	49140.0	ԱՆ ԾԻԳ, պետական բյուջե, USAD PHCR ծրագիր	49140.0	Ավարտված է
7	Հիվանդանոցային և արտահիվանդանոցային ծառայությունների մատուցում/Մոք և մանկան ծառայությունների մատուցում/	1377118.6	ՀՀ պետական բյուջե, դոնորներ	1377252.0	Ավարտված է
Ընդամենը		2912074.6		2912208.0	
Սոցիալական ապահովություն և երեխաների պաշտպանություն					
1	Վարձատրվող հասարակական աշխատանքներ	72500.0	ՀՀ պետական բյուջե	72000.0	ՀՀ Սյունիքի մարզպետի որոշմամբ գումարները բաշխվել են մարզի 101 համայնքներին
2	«Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ների ստեղծում	120000.0	Միջազգային դոնոր և այլ կազմակերպություններ		Ֆինանսավորման բացակայության պատճառով կենտրոններ դեռ չեն բացվել
Ընդամենը		192500.0		72000.0	
Արդյունաբերություն					
1	Հանքարդյունաբերության զարգացում	1470000.0	<Լեռ-Էքս> ՄՊԸ	1470000.0	
2	Հանքային ջրերի և պահածոների արտադրություն	2486000.0	<Շամբ բիզնես> ՄՊԸ	2486000.0	
Ընդամենը		3956000.0		3956000.0	
Գյուղատնտեսություն					
1	Աջակցություն Սիսիանի տարածաշրջանի ֆերմերային տնտեսություններին կերարտադրության, արհեստական սերմնավորման և կաթնարտադրության բնագավառներում	89799.8	«Ակցիա սոփի դեմ» ՄԿԲ	89799.8	Կշարունակվի 2011 թվականին

**ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ**

2	Գորիսի տարածաշրջանի 16 համայնքներում անասնապահության զարգացման ծրագրեր /անասունների, գյուղ. սարքավորումների տրամադրում/	240656.0	Շվեյցարիայի Ջարգացման և Համագործակցության Գործակալություն	228395.0	Կշարունակվի 2011 թվականին
3	Կապանի տարածաշրջանի 18 համայնքներում «Գյուղմթերքների իրացում», «Գյուղմթերքների արտադրության խթանում» և «Ուսուցում» ծրագրերի իրականացում	8446.9	Կապանի փոքր ֆերմերների ասոցիացիա ՀԿ	8446.9	Ավարտված է
4	ԶՕԸ-երին ոռոգման աշխատանքների կազմակերպման համար հատկացումներ	65000.0	ՀՀ պետբյուջե	65000.0	Ավարտված է
5	Դասընթացներ Գորիսի և Սիսիանի 24 համայնքների ֆերմերների համար՝ հատուկ պայմանների ազդեցության ներքո (երաշտներ փոթորիկներ և այլն) տնտեսություն վարելու ժամանակակից մեթոդների ու տեխնոլոգիաների վերաբերյալ	642.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ	642.0	Ավարտված է
6	Ցուցադրական գյուղատնտեսական ծրագրեր /ցուցահանդես-վաճառքների և այլ միջոցառումների կազմակերպում/	332.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ	332.0	Ավարտված է
7	Գյուղտեխնիկայի տրամադրում համայնքներին	23570.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ	23570.0	Ավարտված է
8	Ազարակի անասնաբուժական և բույսերի կարանտինի սահմանային հսկիչ կետի կառուցում	175700.0	«Գյուղական բարեփոխումների աջակցության ՇԻԳ» ՊՀ	175700.0	Ավարտված է
9	Աջակցություն ֆերմերային տնտեսություններին	647.5	Բարերար Ռոզա Ծառուկյան	647.5	Ավարտված է
ԸՆԴԱՄԵՆՆԸ		604794.2		592533.2	
Բնապահպանություն					
1	Կապան քաղաքում «Սեպտիկ թափոնների, սրածայրերի թաղման փոսի կառուցում» նախագծի իրականացում	3002.1	ՀՀ պետբյուջե	3002.1	Ավարտված է
2	«Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Քաջարանի քաղաքային համայնքին հատկացումներ	96864.2	ՀՀ պետբյուջե	96864.2	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

3	«Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Ազարակի քաղաքային համայնքին հատկացումներ	20499.0	ՀՀ պետբյուջե	20499.0	Ավարտված է
4	«Շիկահող» պետական արգելոցի, «Սոսիների պուրակ» և «Ջանգեղուր» պետական արգելավայրերի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	50030.0	ՀՀ պետբյուջե	50030.0	Ավարտված է
Ընդամենը		170395.3		170395.3	
Քաղաքաշինություն					
Ջրամատակարարում					
1	Սիսիան քաղաքի ջրամատակարարման ներքին ցանցի բարելավում	303000.0	Ասիական զարգացման բանկ <Հայջրմուղկոյուղի> ՓԲԸ	303000.0	Ավարտված է
2	Կորնիձոր համայնքի ջրամատակարարման համակարգի վերականգնում	30120.0	Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ	30120.0	Ավարտված է
3	Նոնաձոր գյուղի խմելու ջրատարի կառուցում	56201.4	<Հայաստան համահայկական հիմնադրամ>	56201.4	Ավարտված է
4	Տանձավեր գյուղի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	3665.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	3665.0	Ավարտված է
5	Կապան քաղաքի Շղարշիկ թաղամասի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	3095.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	3095.0	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

6	Կապան քաղաքի Աշոտական թաղամասի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	1100.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	1100.0	Ավարտված է
7	Գեղի գյուղի ջրամատակարարման ցանցի վերանորոգում	1240.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	1240.0	Ավարտված է
	Շաքի և Դարբաս համայնքների խմելու ջրի համակարգի վերանորոգում	4404.3	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	4404.3	Ավարտված է
8	Մեղրի քաղաքի Արաքսաշեն թաղամասի ջրամատակարարման համակարգի կառուցում	34998.0	ՀԱՀՆ	34998.0	Ավարտված է
9	Ծավ գյուղի խմելու ջրատարի կառուցում	28000.0	<Շեն և GHF>-ԲՀԿ	25640.0	Ավարտված է
10	Վարդանիձոր գյուղի խմելու ջրագծի արտաքին ցանցի վերանորոգում	21000.0	<Շեն և GHF>-ԲՀԿ	21350.0	Ավարտված է
11	Քարաշեն գյուղի խմելու ջրագծի նորքին ցանցի կառուցում	20040.0	Գյուղական ձեռնարկությունների և փոքր առևտրային գյուղատնտեսական զարգացման ծրագիր ԾԻԳ	20040.0	Ավարտված է
12	Շիկահող գյուղի խմելու ջրագծի արտաքին ցանցի կառուցում	6550.0	Լեհաստանի դեսպանատուն	6550.0	Ավարտված է
Ընդամենը		513413.7		511403.7	
Գազամատակարարում					
1	Անգեղակոթ գյուղի արտաքին գազատար ցանցի կառուցում	19110.0	Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և	19110.0	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

			կառավարման գրասենյակ		
2	Աղիտու գյուղի արտաքին գազատար ցանցի կառուցում	30464.3	Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ	30464.3	Ավարտված է
3	Կապան քաղաքի Վաչագան թաղամասի արտաքին գազատար ցանցի կառուցում	60387.3	Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ	60387.3	Ավարտված է
Ընդամենը		109961.6		109961.6	
Դատաիրավական բարեփոխումներ					
1	Գորիսի առաջին ատյանի դատարանի կառուցում	109577.0	Դատաիրավական բարեփոխումների ԾԻԳ	109577.0	Ավարտված է
2	Սյունիքի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի Մեղրի քաղաքի նստավայրի նոր շենքի կառուցում	438730.0	Դատաիրավական բարեփոխումների ԾԻԳ	438730.0	Ավարտված է
Ընդամենը		548307.0		548307.0	
Ճանապարհաշինություն					
1	Որոտան - Ույծ կամրջի շինարարություն	88587.0	ՀՀ պետական բյուջե	88587.0	Ավարտված է
2	Հ-82, Մ2-Լիճք-Տաշտուն ճանապարհահատվածի հիմնանորոգում	188637.0	ՀՀ պետական բյուջե	188637.0	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

3	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման 244կմ ճանապարհահատվածի կառուցում	352000.0	ՀՀ պետական բյուջե	352000.0	Ավարտված է
4	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման ՊԿ183-ՊԿ191(Ծղուկ-Սպանդարյան) ճանապարհահատվածի կառուցում	732000.0	ՀՀ պետական բյուջե	732000.0	Ավարտված է
5	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման ՊԿ182(վթարային հատվածի վերականգնում) ճանապարհահատվածի կառուցում	250000.0	ՀՀ պետական բյուջե	250000.0	Ավարտված է
6	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման ՊԿ214+200-ՊԿ215+200 (Նորավանի խաչմերուկից դեպի Գորիսի սահման) ճանապարհահատվածի կառուցում	249000.0	ՀՀ պետական բյուջե	249000.0	Ավարտված է
7	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման ՊԿ224+00-ՊԿ228+00 (Հարժիսի խաչմերուկից -Շինուհայրի խաչմերուկ) ճանապարհահատվածի կառուցում	318937.0	ՀՀ պետական բյուջե	318937.0	Ավարտված է
8	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման ՊԿ230+700(նստվաշքային մասի վերականգնում)ճանապարհահատվածի կառուցում	70320.0	ՀՀ պետական բյուջե	70320.0	Ավարտված է
9	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման ՊԿ253+00 (Թասի լեռնանցք) ճանապարհահատվածի կառուցում	229000.0	ՀՀ պետական բյուջե	229000.0	Ավարտված է
10	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման (Բարձրավանի խաչմերուկ) ճանապարհահատվածի կառուցում	26000.0	ՀՀ պետական բյուջե	26000.0	Ավարտված է
11	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահմանՊԿ200ճանապարհահատվածի կառուցում	102000.0	ՀՀ պետական բյուջե	102000.0	Ավարտված է

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

12	Մ-17 Կապան-Ծավ	122983.0	ՀՀ պետական բյուջե	122983.0	Ավարտված է
13	Մ-2-Հալիձոր կմ0+000-կմ6+145 ճանապարհահատվածի(Մ-2- Շինուհայրհատված)	717738.0	Համաշխարհային բանկ	717738.0	Ավարտված է
14	Մ-2-Հալիձոր կմ6+146-կմ8+400 ճանապարհահատվածի(Շինուհայր գյուղի տարանցիկ հատված)	505846.0	Համաշխարհային բանկ	505846.0	Ավարտված է
15	Մ-2-Հալիձոր կմ8+400-կմ11+975 ճանապարհահատվածի(Շինուհայր-Հալիձոր հատված)	741800.0	Համաշխարհային բանկ	741800.0	Ավարտված է
16	Մ-12-Խնձորեսկ 1.8կմ	150000.0	Համաշխարհային բանկ	150000.0	Ավարտված է
17	Սիսիան-Աղիտու 4.8կմ	583000.0	Համաշխարհային բանկ	583000.0	Ավարտված է
18	Ագարակ-Կարճևան 4.3կմ	581000.0	Համաշխարհային բանկ	581000.0	Ավարտված է
19	Պետական նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	888900.0	ՀՀ պետական բյուջե	888900.0	Ավարտված է
20	Մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	105239.0	ՀՀ պետական բյուջե	105239.0	Ավարտված է
Ընդամենը		10282371.0		10282371.0	
Քաղաքաշինական այլ ծրագրեր					
1	Ունբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով չշահագործվող, վերականգնման ենթակա անհատական 87 բնակելի տների վերականգնում	160000.0	Նախատեսվել էր ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից		ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից համապատասխան ֆինանսական միջոցներ չեն հատկացվել

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

2	5-րդ և 4-րդ աստիճանի վնասվածություն ունեցող 93 անհատական բնակելի տների բնակիչների բնակարանային խնդրի լուծում	160000.0	Նախատեսվել էր ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից		ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից համապատասխան ֆինանսական միջոցներ չեն հատկացվել
Ընդամենը		320000.0		0.0	
Ընդամենը քաղաքաշինություն		11774053.3		11452043.3	
Զբոսաշրջություն					
1	Տաթևի վանական համալիրի վերականգնման ծրագիր	6362000.0	Հայաստանի ազգային մրցունակության հիմնադրամ, <Ինստեյն մենեջմենտ ենդ ադմինիստրայշն քամփնի> ՓԲԸ	6362000.0	
Ընդամենը		6362000.0		6362000.0	
Տարածքային կառավարում, տեղական ինքնակառավարում և քաղաքացիական հասարակություն					
1	Համայնքային կենտրոնների մասնագետների համար դասընթացների կազմակերպում	527.6	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	527.6	Ավարտված է
2	Համայնքներում նախապատրաստական աշխատանքներ՝ համայնքային կազմակերպությունների ստեղծման համար	10797.6	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ	10797.6	Ավարտված է
3	Անգեղակոթի համայնքային կենտրոնի շենքի հիմնանորոգում	42948.0	ՀՄՆՀ	42948.0	Ավարտված է
4	Տանձատափի համայնքային կենտրոնի շենքի հիմնանորոգում	13311.6	ՀՄՆՀ	13311.6	Ավարտված է
5	Կոռնիձորի համայնքային կենտրոնի շենքի հիմնանորոգում	5406.3	ՀՄՆՀ	5406.3	Ավարտված է
Ընդամենը		72991.1		72991.1	
Ընդամենը 2010թ. տարեկան աշխատանքային պլանով		30228391.5		29541361.4	

Աղյուսակ 13

**Համեմատական
ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թթ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի 2010թ. և 2010թ.
տարեկան աշխատանքային պլանի**

(հազ. դրամ)

Ոլորտը/ֆինանսավորման աղբյուրը	2010 թ. կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՄԶԾ-ի	2010թ. ՏԱՊ-ով նախատեսված ներդրումները	2010թ. փաստացի կատարված ներդրումների չափը	ՄԶԾ-ի և ՏԱՊ-ի տարբերությունը
1	2	3	4	5
1. ՓՄՁ և մասնավոր հատված	0.0	24,400.0	3,317,500.0	3,317,500.0
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե		24,400.0	24,400.0	24,400.0
միջազգային կազմակերպություններ և բանկեր			3,293,100.0	3,293,100.0
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0
2. Սոցիալական ոլորտներ	6,979,443.1	4,104,236.5	3,722,514.8	-3,256,928.3
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե	5,328,943.1	2,575,329.3	2,447,842.2	-2,881,100.9
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	1,650,500.0	1,341,328.3	1,116,056.3	-534,443.7
համայնքային բյուջե	0.0	133,578.9	104,616.3	104,616.3

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

մասնավոր ներդրողներ	0.0	54,000.0	54,000.0	54,000.0
2.1. Կրթություն	2,251,310.0	534,198.7	379,300.1	-1,872,009.9
որից՝				
ՀՀ պետական բյուջե	2,251,310.0	307,880.7	180,780.7	-2,070,529.3
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		152,897.5	142,625.5	142,625.5
համայնքային բյուջե		73,420.5	55,893.9	55,893.9
մասնավոր ներդրողներ				0.0
2.2. Մշակույթ և սպորտ	983,300.0	457,916.2	352,459.7	-630,840.3
որից՝				
ՀՀ պետական բյուջե	983,300.0	166,416.0	166,395.5	-816,904.5
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		184,888.8	89,888.8	89,888.8
համայնքային բյուջե		52,611.4	42,175.4	42,175.4
մասնավոր ներդրողներ		54,000.0	54,000.0	54,000.0
2.3. Առողջապահություն	3,724,018.1	2,918,621.6	2,918,755.0	-805,263.1
որից՝				
ՀՀ պետական բյուջե	2,079,018.1	2,028,532.6	2,028,666.0	-50,352.1
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	1,645,000.0	883,542.0	883,542.0	-761,458.0
համայնքային բյուջե		6,547.0	6,547.0	6,547.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0
2.4. Սոցիալական պաշտպանություն և երեխաների պաշտպանություն	20,815.0	193,500.0	72,000.0	51,185.0
որից՝				

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

<< պետական բյուջե	15,315.0	72,500.0	72,000.0	56,685.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	5,500.0	120,000.0		-5,500.0
համայնքային բյուջե		1,000.0		0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0
3. Արդյունաբերություն	0.0	2,920,000.0	3,956,000.0	3,956,000.0
<i>որից՝</i>				
<< պետական բյուջե				0.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ				0.0
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ		2,920,000.0	3,956,000.0	3,956,000.0
4. Գյուղատնտեսություն	2,015,297.0	604,794.2	592,533.2	-1,422,763.8
<i>որից՝</i>				
<< պետական բյուջե	1,440,297.0	65,000.0	65,000.0	-1,375,297.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	575,000.0	539,146.7	526,885.7	-48,114.3
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ		647.5	647.5	647.5
5. Բնապահպանություն	142,019.8	286,320.8	279,425.4	137,405.6
<i>որից՝</i>				
<< պետական բյուջե	142,019.8	170,395.3	170,395.3	28,375.5
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ				0.0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

համայնքային բյուջե		115,925.5	109,030.1	109,030.1
մասնավոր ներդրողներ				0.0
6. Քաղաքաշինություն	717,461.2	961,167.3	618,198.1	-99,263.1
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե	717,461.2	320,000.0		-717,461.2
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		548,307.0	548,307.0	548,307.0
համայնքային բյուջե		92,860.3	69,891.1	69,891.1
մասնավոր ներդրողներ				0.0
7. Ենթակառուցվածքներ	5,276,200.0	10,905,746.3	10,903,736.3	5,627,536.3
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե	5,276,200.0	10,317,369.0	10,317,369.0	5,041,169.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	0.0	588,377.3	586,367.3	586,367.3
համայնքային բյուջե	0.0	0.0	0.0	0.0
մասնավոր ներդրողներ	0.0	0.0	0.0	0.0
7.1. Ճանապարհաշինություն	3,189,200.0	10,282,371.0	10,282,371.0	7,093,171.0
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե	3,189,200.0	10,282,371.0	10,282,371.0	7,093,171.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ				0.0
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

7.2. Զրամատակարարում	245,000.0	513,413.7	511,403.7	266,403.7
որից՝				
ՀՀ պետական բյուջե	245,000.0	34,998.0	34,998.0	-210,002.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		478,415.7	476,405.7	476,405.7
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0
7.3. Գազիֆիկացում	1,842,000.0	109,961.6	109,961.6	-1,732,038.4
որից՝				
ՀՀ պետական բյուջե	1,842,000.0			-1,842,000.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		109,961.6	109,961.6	109,961.6
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0
8. Զբոսաշրջություն	6,370,000.0	6,362,000.0	6,362,000.0	-8,000.0
որից՝				
ՀՀ պետական բյուջե				0.0
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	6,370,000.0	6,362,000.0	6,362,000.0	-8,000.0
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

9. Տարածքային կառավարում, տեղական ինքնակառավարում, քաղաքացիական հասարակություն, արտակարգ իրավիճակներ	161,000.0	72,991.1	72,991.1	-88,008.9
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե	161,000.0	61,665.9	61,665.9	-99,334.1
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ		11,325.2	11,325.2	11,325.2
համայնքային բյուջե				0.0
մասնավոր ներդրողներ				0.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ 2011թ.	21,661,421.1	26,241,656.2	29,824,898.9	8,163,477.8
<i>որից՝</i>				
ՀՀ պետական բյուջե	13,065,921.1	13,534,159.5	13,086,672.4	20,751.3
միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ	8,595,500.0	9,390,484.5	12,444,041.5	3,848,541.5
համայնքային բյուջե	0.0	342,364.7	283,537.5	283,537.5
մասնավոր ներդրողներ	0.0	2,974,647.5	4,010,647.5	4,010,647.5

Ծանոթություն - 2010 թվականին մարզում միջազգային և դոնոր կազմակերպությունների կողմից իրականացվել են 2.185 մլրդ դրամ հումանիտար օգնության, 1.390 մլրդ դրամի սպառողական վարկային ծրագրեր և 3.219 մլրդ դրամի տարբեր բարեգործական ծրագրեր